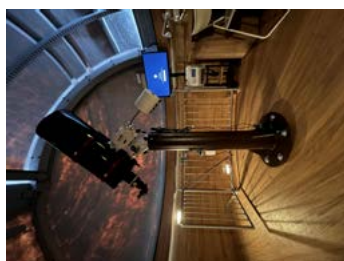
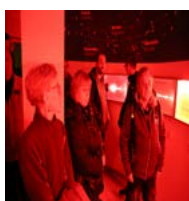
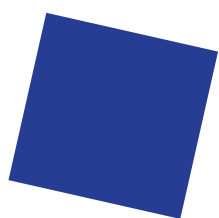

MO

KRAJSKÉ
OSVETOVÉ
STREDISKO
V NITRE

ZAI

K A

20 23

ČASOPIS O ČINNOSTI KRAJSKÉHO OSVETOVÉHO STREDISKA V NITRE

Nájdite sa v kultúre

OBSAH:

ÚVOD	
Prvé spomienky	6
S vďakou i prianím	7
40 rokov spolupráce	9
Úprimná vďaka MsKS	10
25 rokov v KOS	11
ASTRONÓMIA	12
Astronómia v KOS	13
Astronómiu milujem	14
DIVADLO A HOVORENÉ SLOVO	16
Krásne roky spolupráce	17
Naozajstná osвета	19
Krasorečnenie	21
Moja cesta	21
FILM	22
Tri písmená	23
Moje vyznanie fotografii	25
FOLKLÓR	26
Aj takáto je cesta	27
Kam zájsť za kultúrou	28
Nepopísaná kniha	29
FOTO	30
Fotografická cesta	30
Spolupráca s FoTOP	31
HUDBA, SPEV, TANEC	32
Môžete zažiť zázrak	33
Skvelá budúcnosť tanca	35
ĽUDOVÉ REMESLÁ	36
Spoločné cesty	37
15 rokov v KOS	38
MENŠINOVÁ KULTÚRA	40
Stretnutie umení	40
Podpora menšinovej kultúry	41
SOCIÁLNA PREVENCIA	42
Negatívne spoločenské javy	42
STORM – KOS	43
VÝTVARNÍCTVO	44
Insita	45
Vek je iba číslo	46

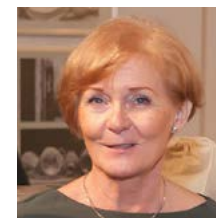
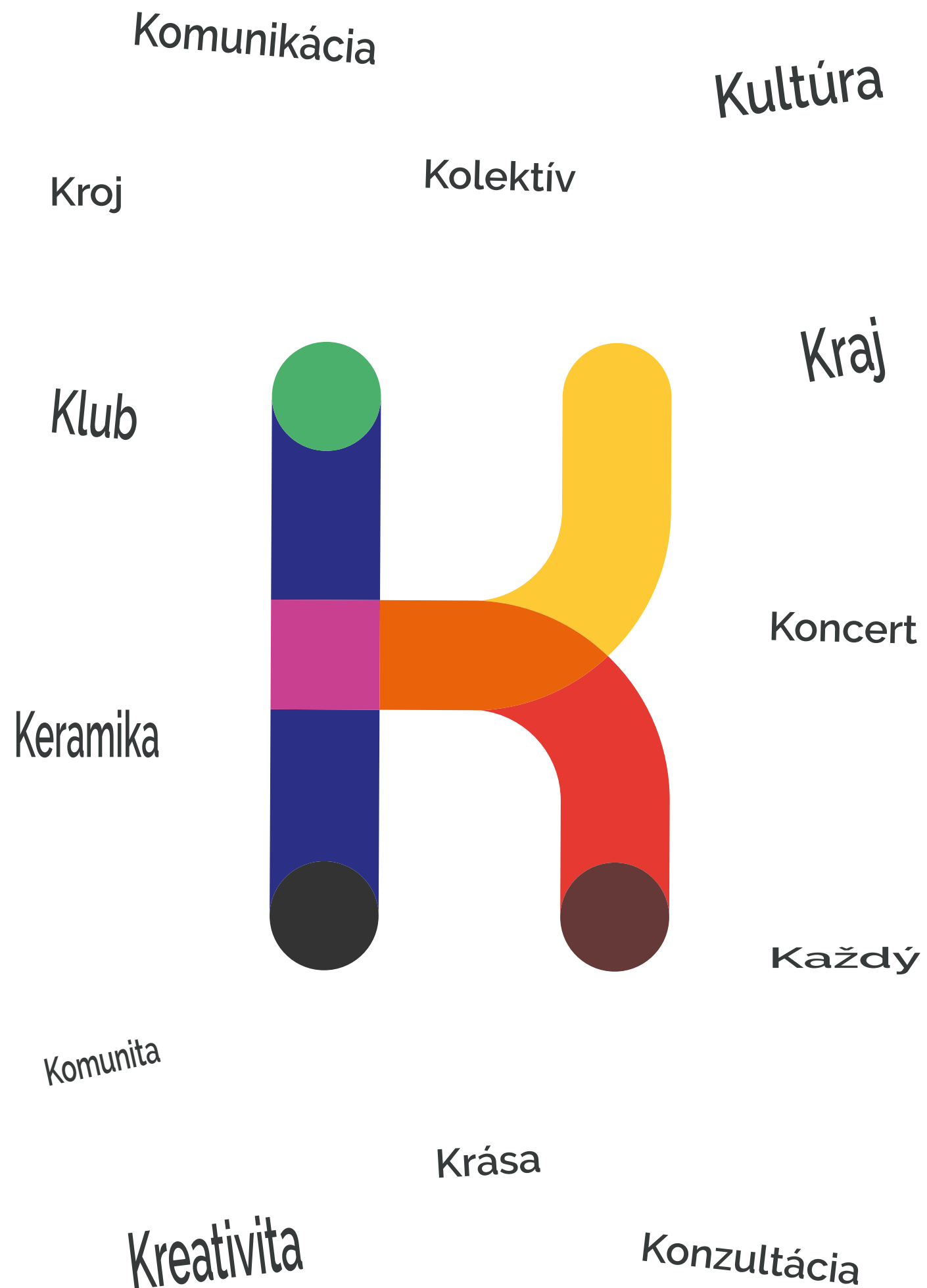
Krajské osvetové stredisko v Nitre

www.kosnr.sk

Krajské osvetové stredisko v Nitre

www.kosnr.sk

Krajské osvetové stredisko v Nitre pravidelne vydáva Mozaiku. Prezентuje v nej amatérsku kultúru, neprofesionálne umenie, vzdelávanie v kultúre a astronómii.

MK SR vyhlásilo rok 2023 za Rok kultúrno osvetovej činnosti, pretože v tomto roku oslavuje 70. výročie od svojho založenia. Od roku 1953 sa v činnosti našej kultúrnej inštitúcie veľa zmenilo – zriaďovatelia (Okresný národný výbor, Ministerstvo kultúry, Krajský národný výbor, Ponitrianske kultúrne centrum, Krajský úrad, Nitriansky samosprávny kraj), názvy (Dom osvetu, Krajský dom osvetu, Okresný osvetový dom, Okresné osvetové stredisko, Stredisko kultúrnych služieb Nitra, Regionálne kultúrne stredisko,

Ponitrianske osvetové stredisko v Nitre, Krajské osvetové stredisko v Nitre), riaditelia (Jozef Čedrla, Jozef Gatiaľ, Jozef Máteľ, Rudolf Jasan, Oľga Rybanová, Ladislav Sykora, Daniela Gundová), pôsobnosť (okres Nitra, okres, Zlaté Moravce, Levice, Šaľa), náplň (občianska, ľudovýchovná, sociálna, zdravotná, mimoškolská, záujmovo-umelecká, informačno-vzdelávacia, metodicko-odborná, poradenská).

Pre KOS v Nitre bol významný deň 17. september 1979, slávnostne sa urobil prvý výkop na sídlisku Chrenová s cieľom postaviť špecializovanú budovu na kultúrno-osvetovú činnosť. Vtedajších 31 zamestnancov, ich rodinní príslušníci, brigádnici (knihovníci, muzejníci, divadelníci, folkloristi, dychovkári a kultúrni pracovníci z obcí) priložili ruku k dielu a postavili budovu a 17. decembra 1982 ju slávnostne otvorili. O necelý rok otvorili aj dodatočne naplánovanú Hvezdárňu. Tiež mala rôznych zriaďovateľov až po rok 2014, kedy sa vrátila pod naše krídla, úspešnejšie a menej úspešné etapy fungovania.

Sme vďační vedeniu NSK a poslancom Zastupiteľstva NSK, že pochopili potrebu rekonštrukcie hvezdárne, jej modernizáciu, prispôbenie potrebám 21. storočia a prideliť finančné prostriedky aj na ďalekohľad. KOS priložilo ruku k dielu a obnovilo priestor rotundy, z projektových financií sme ju vybavili laserovými modelmi vyrobenými pre naše potreby firmou KVANT. Nitrianska hvezdárňa dostala z vlastných príjmov KOS v Nitre televízor, notebook, tablet. Po štyridsiatich rokoch 23. novembra 2023 mohli tešiť zo slávnostného strihania pásky predsedom NSK a riaditeľkou KOS v Nitre a jej otvorenia pre odbornú i laickú verejnosť. Podakovanie patrí astronómom, ktorí celý čas popularizovali vedu verejnosti.

A ako je to s KOS v Nitre v súčasnosti ?

Sme moderná inštitúcia, s výbornými podmienkami na prácu, technickým vybavením, kvalifikovaným a zapájaným personálom, s chuťou sa ďalej vzdelávať, hľadať nových partnerov na spoluprácu, dobrovoľníkov. Pomáhame aktérom kultúry v našom kraji úspešným manažovaním našich projektov. Výsledky hovoria za nás, sú viditeľné na našom webe, Fb, Instagrame, Youtube alebo priamo u nás v Krajskom osvetovom stredisku v Nitre. V dnešnom čísle Mozaiky sa chceme pochváliť listami, ktoré sme dostali a sú pre nás povzbudením do ďalších rokov, utvrdením, že naša každodenná profesionálna práca a ľudský prístup vytvárajú dobré podmienky pre slobodnú tvorbu neprofesionálnych umelcov nášho regiónu a pozitívne zážitky návštevníkov našich kultúrnych a vzdelávacích podujatí a prezentácií.

Mgr. Daniela Gundová, riaditeľka KOS

Prvé spomienky

Prvé spomienky na aktivity vtedajšieho Okresného osvetového strediska v Nitre sa mi spájajú s atmosférou recitačných súťaží v sedemdesiatych rokoch minulého storočia. Dotyk „náštročnej“ s umením, stretnutia s hereckými osobnosťami, vôňa publikácií a vzájomná inšpirácia majú trvalé miesto v mojej pamäti.

Možno práve sem siaha prvá iskra záujmu o kultúru, ktorá sa neskôr stala platformou takmer tridsaťročnej vzájomnej spolupráce Krajského osvetového strediska v Nitre a odboru kultúry MsÚ v Nitre. Nitrianske kultúrne leto, Nitrianske fašiangy, Vianoce či zvyky na Kvetnú nedeľu sme v čase ich vzniku pripravovali v úzkej súčinnosti a pod odborným vedením lektorov osvetového strediska. KOS v Nitre bolo i nezastupiteľným partnerom Palánku, projektu s neopakovateľnou umeleckou atmosférou pod Nitrianskym hradom. Napriek tomu, že Palánok zostal už iba v spomienkach Nitranov, myšlienka oživenia nitrianskeho podhradia trvá a realizuje sa každoročne počas slávností Nitra, milá Nitra. Bez ochoty, nadšenia a vkladu Krajského osvetového strediska v Nitre by realizácia bola veľmi náročná a ja som rada, že každoročne spájame sily a spoločne sa podieľame na budovaní Cyrilo-metodskej cesty, na ktorej sú slávnosti významným bodom. Okrem toho sme veľmi radi, že môžeme byť súčasťou výz-

namných divadelných, výtvarných či hudobných projektov KOS v Nitre prostredníctvom poskytnutia priestorov mestských kultúrnych zariadení. Festival amatérskych divadiel sa udomácnil v KD Párovské Háje, Synagóga je miestom realizácie výstav (AMFO, Pohľady do umenia – reflexie, sympóziu pre neprofesionálnych výtvarníkov ap.) i koncertov.

Za každou inštitúciou sú však v prvom rade ľudia, ktorí vytvárajú jej profil a vnímanie v očiach verejnosti. Krajské osvetové stredisko má šťastie na zariadené, inšpiratívne a kreatívne osobnosti, vďaka ktorým naplňa svoje poslanie, podporuje neprofesionálnu kultúru, uchováva tradície, vzdeláva, dokumentuje a vytvára mnohé príležitosti pre rozvoj talentov. Takouto osobnosťou je nepochybne pani riaditeľka Daniela Gundová a celý jej tím. Je pre mňa stelesníť profesionalitu, zariadenia, otvorenosti a ľudskosti, za čo jej patrí moje úprimné poďakovanie.

Jubilujúcemu osvetovému stredisku želim veľa spokojných návštevníkov zo všetkých generácií a osvietených nadšencov neúnavne šíriacich osvetu o rôznych formách neprofesionálnej kultúry.

Mgr. Dagmar Bojdová,
odbor kultúry MsÚ v Nitre

S vďakou i prianím...

Krajské osvetové stredisko v Nitre, niekdajšie Okresné osvetové stredisko (či od roku 1953 existujúci Okresný dom osvetu) oslavuje 70. narodeniny.

Vyššie 20 rokov mám možnosť a česť vnímať a v aktívnej spolupráci v oblasti folklórneho hnutia aj hlbšie spoznávať prácu tejto kultúro-osvetovej inštitúcie v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK. V číslach by to boli desiatky regionálnych i krajských kol postupových súťaží – detských folklórnych súborov (Pod likavským hradom, Eniki beniki), sólistov tanečníkov (Šaffova ostroha), hudobného folklóru detí i dospelých (Vidiečanova Habovka), folklórnych skupín (Nositeľia tradícií) i choreografií folklórnych súborov (Tancuj, tancuj; Jazykom tanca). Cyklické podujatia so svojimi lokálnymi názvami (Idú hudci dolinou; Zahrajte mi túto; Heličky; Idú hrať; Zvonky a Čo sa stalo nové), ktoré v regióne i kraji rezonujú a majú v živote folklorizmu svoje renomované miesto, sú organizované v spolupráci s desiatkami samospráv obcí, ktorých kultúrny život i komunitu KOS takto výnimočne podporuje a motivuje.

A tiež projekty a výstavy na vybrané témy pripravované s cieľom prezentácie vybraných prvkov tradičnej kultúry konkrétnych lokalít s významnou odbornou prípravou (napr. rekonštrukcia čechynskej svadby Zbohom ostávajúce, hej mamičkine prahy...; výstava fotografií spred roku 1945 Folklór – naše kultúrne dedičstvo či v spolupráci s vtedajšou Katedrou etnológie a etnomuzikológie realizovaný projekt Inšpirované folklórom, spájajúci predstavenia, vzdelávacie aktivity i tanečné domy; putovná výstava Svadobné kroje Slovákov v Maďarsku; výstava Od lanu po plátno a revitalizácia tradičného tkáčstva Ľubomírou Žilkovou či v roku 2017 realizovaná výstava Dole, dole mé pérečko zelené so svadobnými fotografiami z pol. 20. stor. a výstava rodiny Kraskovej Ej ženy, ženy predstavujúce vzácne varianty tradičného odevu z regiónov Záhorie, Nitra, Tekov, Hont, Horehronie, Podpolanie, Novohrad a ďalšie). Výstavné podujatia priamo v sídle KOS v Nitre

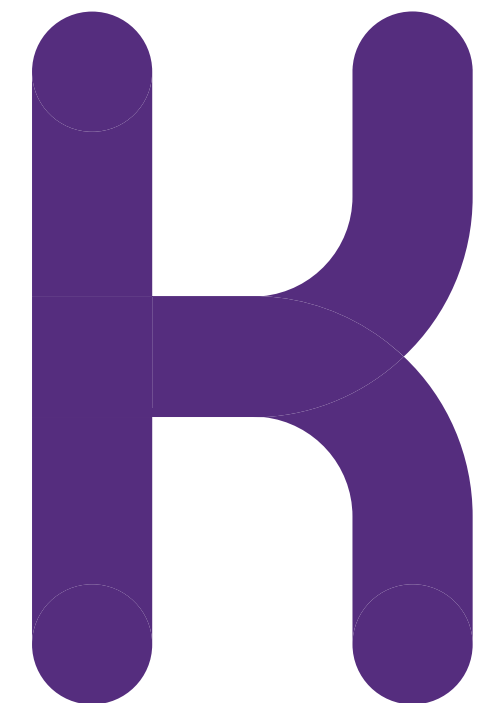
umožňuje i samotná funkčná vlastná budova, v kontexte vyše 40 kultúrno-osvetových zariadení na Slovensku opäť pomerne výnimočný jav.

Sú to aj viaceré výnimočné publikácie – zbierky piesňového i zvykoslovného materiálu z lokalít v tejto oblasti (napr. zbierka ľudových piesní z Ponitria od M. Járeka Ide Janko hore humny) a vyústenia príkladnej dokumentačno-výskumnej činnosti v teréne (v roku 2014 vydaná publikácia J. Zákopčanovej, P. Obucha a J. Lehockého Kraj medzi Nitrou a Váhom mapujúca tradičné tanečné a hudobné prejavy z 13 obcí v kraji v medzivojnovom období a v roku 2013 vydaná publikácia Viktora Šimeka Ľudový odev Podzobia mapujúca vývoj ľudového odevu v mikroregióne). KOS v Nitre vydalo i dve publikácie významnej maďarskej etnografky Márie Jókaiovej (Od mládenčenia po starobu-rozlišujúce znaky mužského odevu z Podzobia a Parta moja, parta). Inovatívnou metodickou publikáciou je zbierka tradičných detských hier z Nitrianskeho kraja v autorstve A. Krausovej Enci, benci na kamenci..., nápomocná i pedagógom vzdelávacích inštitúcií či folklórnych kolektívov. Sú nasledoviahodným príkladom dobrej praxe pre všetky kultúro-osvetové inštitúcie.

A tiež popularizačné výstupy – kalendáre s fotografiami odevov neviest či malovanky pre najmenších s motívami tradičných odevov i z národnostne zmiešaných obcí. Súčasťou prezentačných a dokumentačných aktivít KOS v Nitre v oblasti tradičnej kultúry sú totiž i podujatia zamerané na tradičné prejavy príslušníkov maďarskej menšiny, ktorá má v tomto kraji bohaté zastúpenie. Pri KOS v Nitre pracuje od roku 2013 i aktívna skupina pod názvom Podzoborskí folkloristi, spolupracujúca pri organizácii týchto podujatí maďarskej menšiny (napr. celovečerný program Pod Štitárskymi kopcami, Vytrhnite moje spievajúce srdce či Životná púť mojej babky). Archaické obradové a zvykoslovné prejavy podzoborských zmiešaných obcí sa vďaka aktivite KOS na poli menšinovej kultúry pre-

zentujú i na výročných podujatiach (Fašiangy na Podzoborí, Svätajánske ohne, Už nám vínko dozrelo) a folklórne prejavy cyklických prehliadkach (napr. prehliadka piesňových tradícií Znie pieseň Podzobia, prehliadka detských súborov Tancuj, tancuj) a menšinová história regiónu je prezentovaná i formou fotografických výstav a publikovania nosičov (napr. v roku 2021 vydané CD balád a smútočných piesní z Podzobia Človek, život je krátky...).

Prezentáciu širokého spektra svojich aktivít nám KOS v Nitre umožňuje spoznávať aj prostredníctvom vlastného občasnika Mozaika, v ktorom sa dozvedáme i o bohatej a motivačnej spolupráci s obcami a mestami v regiónoch okresov Nitra, Šaľa a Zlaté Moravce, o folklórnych podujatiach, výročiach a kolektívoch v kraji a tiež spolupráci so základnými školami a občianskymi združeniami. Tá vytvára platformu pre spoločnú prácu v nenahraditeľnej oblasti, akú kultúra v živote človeka i komunity predstavuje. Aj metodická spolupráca s ostatnými kultúro-osvetovými inštitúciami v kraji – Trábečským osvetovým strediskom v Topoľčanoch i regionálnymi osvetovými strediskami v Nových Zámkoch, Leviciach a v Komárne k vytváraniu a budovaniu tejto platformy napomáha.

40 rokov spolupráce

Medzi z môjho pohľadu najdôležitejšie a najprínosnejšie aktivity „nitrianskej osvetu“ patria príkladne koncepčne pripravované a systematicky realizované vzdelávacie aktivity v oblasti tradičnej ľudovej kultúry i v jej folklorizovaných prejavoch. V spolupráci s významnými odborníkmi – etnológmi, hudobníkmi a tanečnými pedagógmi, etnochoreológmi, etnomuzikológmi a choreografmi realizuje KOS v Nitre každoročne systematické vzdelávanie pre vedúcich a pedagógov folklórnych kolektívov nielen zo svojich regiónov (Bližšie k tradíciám; K prameňom tradícií). K viacerým častiam tohto cyklu v priebehu roka je potrebné pripočítať i množstvo inštruktáží odborníkov priamo vo folklórnych kolektívoch, ktoré metodicky KOS pre folklór sprostredkujú s cieľom veľmi adresnej pomoci konkrétnym kolektívom – táto súčasť metodické práce je už v osvetových zariadeniach len veľmi zriedkavou. O to väčšia vďaka patrí KOS v Nitre za jej kontinuitu. Výnimočným cyklickým podujatím, ktoré v období realizácie patrilo k pilotným projektom vzdelávania v štýlovej interpretácii ľudovej hudby pod vedením etnomuzikológov a skúsených hudobných pedagógov, sú i obľúbené hudobné tvorivé dielne pre detské a mládežnícke ľudové hudby Nitrianskeho kraja Na našu nótu. Koncepčne a komplexne pripravené tematické zameranie na metodu výskumu a práce s pramenným materiálom, štýlovú tanečnú a hudobnú interpretáciu, špecifiká folklórnych prejavov detí, choreograficko-dramaturgické princípy, kontext rodinného a kalendárneho obradového cyklu či štýlotvorné a symbolické kontex-

ty tradičného odevu predstavujú pre vedúcich detských folklórnych súborov, folklórnych súborov a skupín i vedúcich speváckych skupín a ľudových hudieb neoceniteľné zdroje informácií a konkrétnej pomoci poskytovanej systematicky viackrát do roka.

A nielen v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva. Vďaka vám patrí i za realizáciu tvorivých dielní, letných táborov, veľkonočných a predvianočných podujatí zameraných na rozvíjanie zručností tradičných remesiel i v najmladšej generácii, napomáhajú tak aj prepotrebnej prezentácii a podpore ľudových remeselníkov v regióne.

Kompetenci odborných pracovníkov KOS reflektujú i úspechy projektov v rôznych dotačných schémach v minulosti i dnes, umožňujúce toto príkladné množstvo vzdelávacích, súťažných, výskumných, publikačných i prezentačných aktivít a výstupov realizovať. V závere by sme sa mohli snažiť vyčíslieť aj „cieľovú skupinu“ týchto aktivít – štatistiky v archívoch by to umožnili. A uvádzali by každoročne päťciferné čísla účastníkov – tanečníkov, hudobníkov, spevákov, pedagógov, tvorcov, záujemcov a divákov. Reálny význam prezentácie kultúrneho dedičstva a jeho šírenia v ďalších generáciách však číselné štatistiky nemerateľne presahuje.

Za všetkými číslami a odpočtami aktivít stoja ľudia a ich osobné nasadenie. Za oblasť tradičnej ľudovej kultúry a jej folklorizovaných prejavov veľká vďaka patrí odborným pracovníckam, metodickým pre folklór

Janke Zákopčanovej a Linde Štulajterovej. Vyše dvadsať rokov spolupráce s nimi z pohľadu odbornej pracovníčky pre folklór a folklorizmus i vedúcej Oddelenia folklóru a folklorizmu Národného osvetového centra pre mňa symbolizuje erudíciu, aktivitu a motiváciu. Systematickú organizáciu súťažných, vzdelávacích, výskumných i prezentačných podujatí, aktívnu účasť na poradách, konštruktívne podnety, výnimočné nápady a zodpovednú prácu i na celoštátnych podujatiach (napr. i na Folklórnom festivale Východná). Neuspokojiť sa s nutným ani priemerným, ale snažiť sa o to najkvalitnejšie pre vyšší cieľ dokumentácie, prezentácie a šírenia informácií o našom kultúrnom dedičstve, to je nielen napĺňanie strategických a koncepčných materiálov starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru či ratifikovaných dohovorov Unesco – je to i znakom mimoriadneho osobného záujmu, motivácie a snahy. Tímu odborných pracovníkov a pracovníčok pod vedením dlhoročnej riaditeľky Daniely Gundovej, nositeľky ceny Národného osvetového centra za výnimočný prínos k rozvoju neprofesionálneho umenia na Slovensku tak patrí úprimné uznanie.

Nuž všetko najlepšie, milá nitrianska „koska“! Veľa podpory celému tímu, veľa zdravia a tvorivej chuti každému pracovníkovi/pracovníčke – súčasťi tohto dobre fungujúceho súkolia. A predovšetkým veľká vďaka za vašu prepotrebnú prácu!

S úctou,
Mgr. Katarína Babčáková, PhD.

V úvode môjho príspevku by som chcela zablahoželať všetkým pracovníkom v oblasti osvetovej činnosti k 70. výročiu osvetu a vzniku osvetových zariadení v regiónoch, ktoré si tohto roku pripomíname. Považujem za dôležité poďakovať všetkým našim predchodcom, ktorí za uplynulé obdobia vytvorili predpoklady pre dnešnú bohatú činnosť v rôznych oblastiach a žánroch kultúrno-osvetovej činnosti.

Krajské osvetové stredisko v Nitre patrí medzi významné a renomované kultúrno-osvetové zariadenia. Nie je to pre mňa fráza, ale prežitá a dodnes takto vnímaná skutočnosť. Ako pracovníčka Národného osvetového centra som v spolupráci s kolektívom KOS v Nitre nielen realizovala množstvo vzdelávacích aktivít, ale zúčastňovala som sa aj na podujatiach, ktoré KOS v Nitre organizovalo. Moje prvé stretnutie s vtedy Okresným osvetovým strediskom v Nitre sa uskutočnilo v septembri roku 1983, keď som nastúpila do Osvetového ústavu (dnes Národného osvetového centra). Moje prvé celoštátne vzdelávacie podujatie sme pripravovali práve v priestoroch novej budovy dnešného KOS v Nitre. Riaditeľ – pán Rudolf Jasan ale najmä pracovníci Laco Sykora a Peter Poliak mi ako mladšej kultúrno-osvetovej pracovníčke vychádzali v ústrety a pomáhali s organizáciou seminára. Tak to pokračovalo aj v nasledujúcich rokoch. V Krajskom osvetovom stredisku som vždy nachádzala podporu u riaditeľov ako boli Oľga Rybanová, Laco Sykora, či Danko Gundová. Oni aj ostatní pracovníci (najmä v oblasti vzdelávania) boli vždy otvorení novým trendom a ochotní participovať na vzdelávaní, ktoré sme pripravovali. Preto som sa často obracala na KOS v Nitre, keď sme pripravovali projekty financované z Európskeho sociálneho fondu, zavádzali dištančné vzdelávanie, či vzdelávanie akreditované Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Tak sme v priestoroch KOS uskutočnili napríklad kurzy Animátor kultúry v r. 2006 – 2007 a 2008 – 2009, Manažment kultúrneho turizmu – 2011, Kultúrne dedičstvo v miestnej a regionálnej kultúre – 2013, Metodické stretnutie zástupcov NOC a kultúrno-osvetových zariadení s regionálnou a krajskou Pôsobnosťou – 2018 ako aj množstvo regionálnych či celoštátnych tréningov,

seminárov, školení, porád a pod. Zamestnanci KOS v Nitre vždy prejavovali záujem o inovácie vo vzdelávaní, aktívne sa zúčastňovali na podujatiach, ktoré realizovalo NOC či už prezenčné alebo online. Vždy som mohla počítať s podporou, keď som potrebovala priestory na vzdelávanie, alebo vystúpenie na seminári či konferencii, účasť na podujatí v zahraničí, alebo príspevok do publikácie NOC. Naša spoločná cesta za dlhé roky spolupráce obsahovala aj vzájomné obohacovanie sa v oblasti metodiky a poradenstva. Ja som prinášala nové témy, lektorov, projekty a výzvy do vzdelávania a pracovníci KOS mi dávali spätnú väzbu, prinášali dobré príklady z regionálnej praxe a svoje skúsenosti. Domnievam sa, že takáto činnosť bola obohacujúca pre obidve strany.

Ešte jednu vec by som chcela spomenúť. Je to skúsenosť z práce v Asociácii kultúrno-osvetových inštitúcií, kde sa p. riaditeľka – Danko Gundová výrazne angažovala a bola aj jej prvou predsedníčkou. Často a intenzívne sme spolupracovali vo výbore asociácie pri príprave a realizácii aktivít pre jej členov. V tejto pozícii obhajovala záujmy a reprezentovala nielen KOS v Nitre, Nitriansky kraj a ostatných osvetových pracovníkov a dbala na to, aby sa zvyšovalo ich renomé a postavenie v spoločnosti. Preto, keď sa pozriem späť na mojich 40 rokov spolupráce s KOS v Nitre, konštatujem veľké poďakovanie, zadosťučinenie a vieru v budúci rozvoj tohto pracoviska. Verím, že tak, ako boli pracovníci KOS v Nitre profesionálmi vo vzťahu ku mne a NOC, tak isto vystupovali aj voči svojim partnerom, obciam a kultúrnym zariadeniam v kraji. Nech sa vám všetkým, milí kolegovia, darí a želim vám veľa úspechov vo vašej neľahkej, ale zmysluplnej práci.

PhDr. Svetlana Chomová, PhD,
Národné osvetové centrum

Úprimná vďaka MsKS

Chcel by som vyjadriť svoju úprimnú vďaku pani riaditeľke KOS za dlhoročnú a úspešnú spoluprácu s Mestským kultúrnym strediskom Šaľa. Ako zamestnanec MsKS Šaľa, ale aj ako nadšenec kultúry, si veľmi vážim podporu, ochotu a profesionalitu pri organizovaní rôznych kultúrnych podujatí a vzdelávacích workshopov pre deti a dospelých.

Spoločne sme sa podieľali na mnohých zaujímavých a obohacujúcich aktivitách, ktoré prispeli k rozvoju a propagácii kultúry v našom regióne a na Slovensku. Pravidelne spolupracujeme na organizovaní celoštátnej postupovej súťaže a prehliadke detskej dramatickej tvorivosti Zlatá priadka, ktorá je jednou z najprestížnejších a najstarších prehliadok na Slovensku. Tiež sme sa zapojili do krajských postupových prehliadok v rôznych kultúrnych oblastiach, ktoré sú dôležitou príležitosťou pre prezentáciu a ocene-

nie talentovaných umelcov a kolektívov.

Okrem toho sme úzko spolupracovali na rôznych tvorivých workshopoch a vzdelávacích seminároch v oblasti divadla, tanca, folklóru a ľudovej tvorby, hudby, prednesu, literatúry, výtvarného umenia, fotografie, filmu, menšinových kultúr a astronómie. Tieto podujatia boli nielen zábavné a poučné, ale aj inšpiratívne a motivujúce pre všetkých účastníkov.

Vážime si snahu o zlepšovanie kvality a pestrosti kultúrnej ponuky v našom kraji. KOS v Nitre chcem popriať veľa úspechov v doterajšej tvorivej činnosti a množstvo vydaných podujatí plné spokojných zvedavcov.

Tešíme sa na ďalšie spoločné podujatia!

Ing. Roman Hatala,
MSKS Šaľa

25 rokov v KOS

Presne toľko rokov som odpracovala ako odborná pracovníčka. Založila som obľúbené podujatia v oblasti ľudových remesiel pre deti a dospelých. Veľa som čítala o stavbe budovy, v ktorej sídli osвета, veľa som čítala o podujatiach a návštevnosti, ale ja chcem úprimne poďakovať za technický rozvoj. V roku 1994 som nastúpila do kancelárie vybavenej písacím strojom a telefónom s pevnou linkou na stole. Všetky telefonické kontakty sme nahlasovali na ústredni a čakali na spojenie. Z každej kancelárie sa ozývalo klopotanie sa písacom stroji a my sme vedeli, že nemáme práve teraz vyrušovať kolegyne. Hurá – je to už za nami! Počítače a s ním aj internet pri-niesol úplne inú dimenziu našej práce. Komunikácia prostredníctvom e-mailu, propagácia cez web stránku a pracovné i sociálne siete nám otvorili široký rozhľad a hlavne samostatnosť v práci. Zrušila sa „búdka“ spojovateľky, lebo pevnú telefónnu linku nahradili mobilné telefóny. Mohli sme kedykoľvek telefonovať /hlavne do škôl, vedeli sme, kedy majú veľkú prestávku/, namiesto listov sme písali sms-ky a fotili si podujatia. Skončilo sa aj pridelo-vanie financií na podujatia podľa ročného plánu. Každý odborný pracovník si podujatie naplánoval a napísal projekt. Stali sme sa manažérmi svojich podujatí, ktoré sme naplánovali, propagovali a dôkladne dbali o vyčerpanie

pridelených finančných prostriedkov. Toto všetko sa ne-konalo len tak. Všetci pracovníci sme sa zúčastňovali odborných školení. Najťažšie semináre boli o písaní pro-jektov a hľadanie takých fondov, aby sme boli úspešní. Chcem poďakovať súčasnej riaditeľke KOS Mgr. Daniele Gundovej aj za to, že dbala o neustále vzdelávanie pra-covníkov. Okrem odborných vedomostí sme sa zdoko-nalili v anglickom jazyku, 5 pracovníkov začalo študovať na vysokých školách.

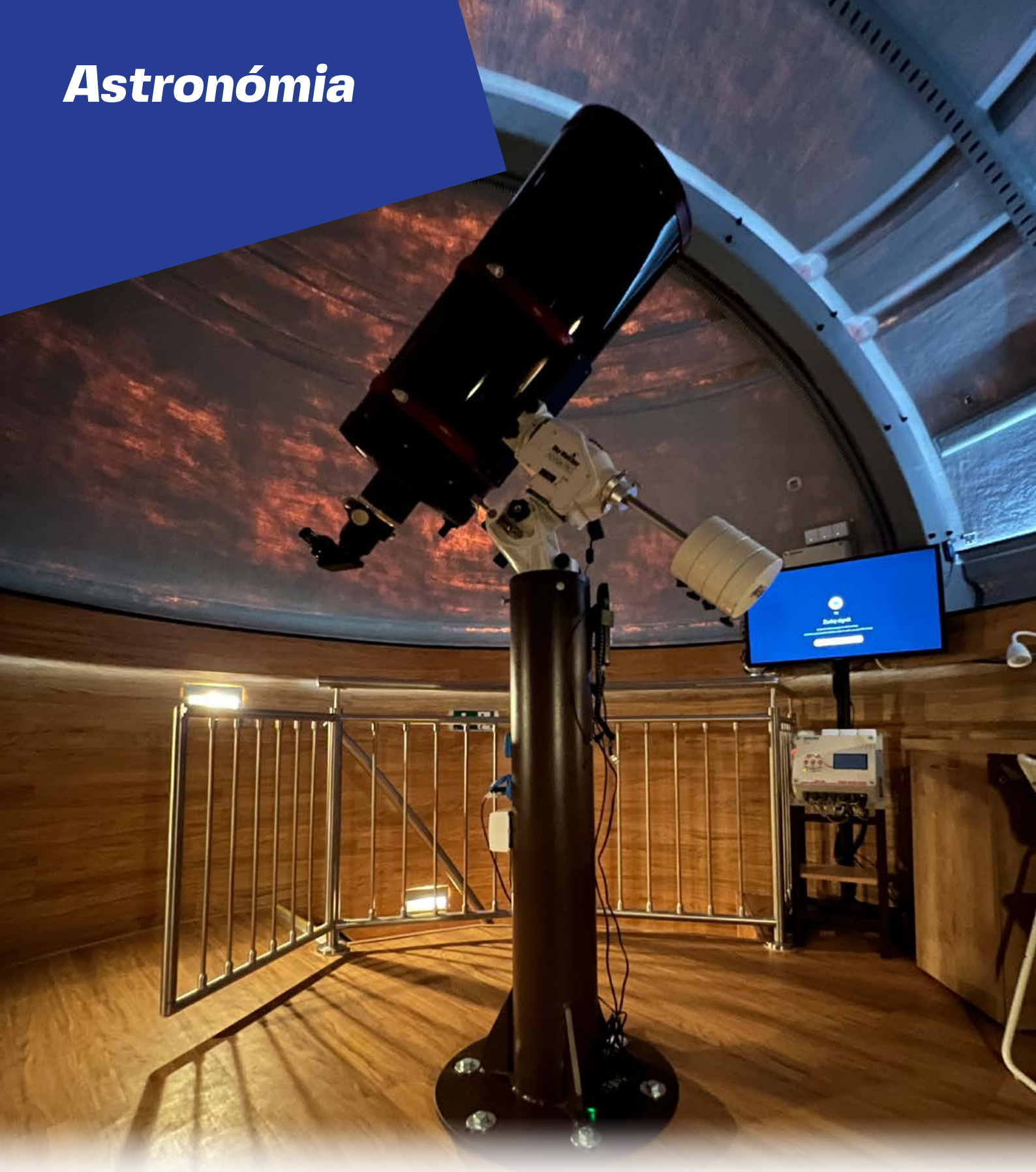
Zmeny v technickom vybavení, vzdelávaní a pracovnej samostatnosti som si uvedomila až keď som prišla do dôchodku. Čo všetko sme boli schopní premeniť. Tvorili sme jeden kolektív, ktorému išlo o rozvoj kultúry. Orga-nizovali sme nové podujatia a získavali externých spo-lupracovníkov. Krajské osvetové stredisko v Nitre bolo hodnotené ako najlepšie na Slovensku.

P.S. Nebojte sa púšťať do nových netradičných foriem práce. Aj keď vás budú iní kritizovať. Veď „futbalu a kultúre všetci rozumejú“. Vážte si krásne pracovné prostredie. Kancelárie, výstavné sály i okolie budovy. Organizujte aj naďalej podujatia vonku v átriu pod stromami.

Mgr. Ludmila Struková,
bývalá zamestnankyňa KOS

KKKKKK

Súčasťou budovy KOS v Nitre je aj zrekonštruovaná hvezdáreň, ktorá vytvára dobré podmienky na aktívne pôsobenie v oblasti astronómie, kozmonautiky, vedy a techniky. Pripravujeme popularizačné aj vzdelávacie podujatia pre rôzne cieľové skupiny vzhľadom na vek i odbornosť. Záujem o astronómiu sa snažíme prebudiť komentovanými pozorovaniami vesmírnych telies a javov na oblohe, prednáškami pre rôzne vekové kategórie, odbornými dokumentmi i tvorivými aktivitami a dielňami pre deti v okresoch Nitra, Šaľa, Zlaté Morav-

ce. Ponúkame exkurzie do hvezdárne s atraktívnym programom i pravidelné klubové stretnutia. Na väčších podujatiach spolupracujeme s miestnou organizáciou Slovenského zväzu astronómov v Nitre a s inými hvezdárňami Slovenska. Zapájame sa do celoslovenských i svetových podujatí - Medzinárodného dňa hvezdárni a planetárií, Európskej noci výskumníkov, v 3 okresoch pripravujeme okresné kolá celoštátnych postupových astronomických súťaží Čo vieš o hviezdach a Vesmír očami detí.

Astronómia v KOS

Výrazný vplyv na rozvoj astronomickej činnosti v Nitre malo zriadenie Okresného astronomického kabinetu v roku 1973, ktoré viedol vtedajší riaditeľ osvetu, Rudolf Jasan. Pri popularizácii astronómie a kozmonautiky im výrazne pomáhali členovia astronomického krúžku. Organizovali spoločne astro-krúžky v školách a pre verejnosť besedy, prednášky, večerné pozorovania, kvízové súťaže, výstavy, písali metodické materiály a zostavovali jednoduché pomôcky. Astronómia sa tak rozšírila do škôl, okolitých miest i obcí. V novembri 1983 sa otvorila Hvezdáreň. O pozorovanie objektov na nočnej oblohe bol veľký záujem. Počas dňa chodili exkurzie zo škôl na pozorovanie Slnka projekčnou metódou. Astronomický kabinet sa premenoval na Nitriansku hvezdáreň, ktorá sa od 15. októbra 2000 stala detašovaným pracoviskom Slovenskej ústrednej hvezdárne v Hurbanove. Osveta v tom čase mala nový názov - Ponitrianske osvetové stredisko v Nitre. Pracovník SÚH Peter Poliak, pokračoval vo vzdelávacej a popularizačnej činnosti a plnil popri tom aj úlohy za merané na pozorovanie slnečnej fotosféry. Pri aktivitách pre verejnosť mu lektorsky vypomáhali členovia zväzu astronómov, pracovníci hvezdárni, ale i špičkoví odborníci z Astronomického ústavu Slovenskej akadémie vied. V roku 2014 sa pristúpilo k organizačným zmenám a Nitrianska hvezdáreň prestala byť detašovaným pracoviskom SÚH Hurbanovo a bola včlenená do štruktúry KOS pod neoficiálnym názvom Hvezdáreň pri KOS v Nitre. Pre verejnosť ponúkame podujatia pre deti, mládež i dospelých, pre začiatočníkov i pokročilých. Zriadili sme na tieto účely astronomickú učebňu. Na mesačnej báze or-

ganizujeme odborné prednášky pre pokročilejších nadšencov astronómie, deti i dospelí radi navštevujú večerné či nočné pozorovania oblohy a denných významných astro udalostí, ako je napr. zatmenie Slnka či Mesiaca, zákryty planét a pod. Mesačne k nám prichádzajú školské skupiny na exkurzie, pričom je možné si objednať aj individuálne pozorovanie vo hvezdárni. V ponuke je pravidelné pozorovanie Slnka. Dvakrát do mesiaca pripravujeme obsah klubov pre začiatočníkov, mierne pokročilých a pokročilých, ktoré sme otvorili verejnosti a prvé dva kluby sme pretransformovali do stretnutí začínajúcich nadšencov astronómie, kde sa rozpráva o vesmíre pod heslom - jednoducho o zložitom. Na jar a na jeseň učíme ľudí rozoznávať planéty, hviezdy a súhvezdia bez ďalekohľadu priamo pod nočnou oblohou. Astronómiu prinášame v okresoch Nitra, Šaľa a Zlaté Moravce prostredníctvom prednášok, pozorovania oblohy, tvorivých dielní, vedomostnej súťaže Čo vieš o hviezdach? a výtvarnej súťaže s výstavou - Vesmír očami detí. Najvýznamnejším podujatím je Medzinárodný deň hvezdárni a planetárií, ktorý spájame aj s ponukou programu v prenosnom planetáriu. Pre deti a mládež organizujeme tvorivé astronomické dielne a zapájame sa do Európskej noci výskumníkov. V roku 2023 prešla hvezdáreň a príslušné priestory pozorovateľne kompletnou rekonštrukciou a inováciou. Získali sme nové technické zázemie, moderný astronomický teleskop a moderné didaktické pomôcky.

Mgr. Jana Ondrušková,
zodpovedná za atronómiu

Astronómiu milujem

Je neuveriteľné, že osvetové inštitúcie fungujú už celých 70 rokov, takmer toľko, ako ja. O ich kvalitných podujatiach svedčí to, že majú doteraz svojich skalných návštevníkov. Aj ja patríam medzi nich. A to nielen ako účastníčka podujatí, neskôr externá lektorka, ale dokonca aj ako bývalá pracovníčka osvetu. Pred r. 2000 som sa stala na pár rokov súčasťou jej pracovného kolektívu počas zastupovania astronóma, Petra Poliaka. Náplň astronomického kabinetu bola bohatá. Hlavné boli prednášky pre školy a verejnosť. Ako prednášateľ som získala vzácnych odborníkov, napríklad známeho popularizátora astronómie Jiřího Grygara, prvého slovenského kozmonauta Ivana Bellu (ktorý na osvetu prišiel ešte zopárkrát aj po mojom odchode), z Tatier zase Vojtecha Rušina a Jána Svoreňa. Ďalším, veľmi obľúbeným podujatím, boli večerné pozorovania oblohy a aktuálnych vesmírnych javov. Pri astronomickom kabinete pracoval aj astronomický krúžok, ktorý som viedla. Každý rok som pripravila celoslovenskú vedomostnú súťaž pre žiakov „Čo vieš o hviezdach?“ a výstavu výtvarných prác „Vesmír očami detí“. Pri týchto činnostiach mi aktívne pomáhali členovia Slovenského zväzu amatérov astronómov, ktorí sa na osvetu pravidelne raz mesačne stretávali.

Prešlo niekoľko rokov a ja som sa znovu stala súčasťou osvetu – najskôr ako externá lektorka enviro oblasti, kde som pomáhala do r. 2014 pripravovať pre deti rôzne letné vzdelávaco-tvorivé aktivity. Osveta sa stala aj partnerom školstva pre okresné kolá biologickej olympiády, ktorú som viedla. Posledných 9 rokov som opäť externou lektorkou astronómie, ktorú milujem. Do minulého roka

som viedla astronomický klub pre začiatočníkov a mierne pokročilých, pôsobila som ako členka poroty okresných kôl vedomostnej súťaže Čo vieš o hviezdach?, občas viedla exkurzie do hvezdárne pre žiakov a pripravovala prednášky pre verejnosť v Nitre, Šali a Zlatých Moravciach. A keďže čas plynie a všetko sa vyvíja, zo spomenutých oblastí sa zapájam najviac už len do tvorby prednášok. Mojm obľúbeným podujatím sú však aktivity pre deti, pre ktoré rada pripravujem zábavné, ale i vzdelávacie tvorivé dielne napr. počas Dňa hvezdárni a planetárií a letných prázdnin. Veľmi ma teší, že členovia astro-klubov skvele reprezentujú Nitriansky kraj na súťažiach a že okrem detí majú o astronómiu záujem aj dospelí. A som hrdá, že z niektorých mojich bývalých klubistov sú študenti astronómie na vysokých školách.

Minulý rok som bola za moje pôsobenie na osвете ocenená predsedom NSK, za čo chcem srdečne poďakovať. Osobitné poďakovanie patrí mojim dvom „astronomickým múzam – Urániám“, ktoré držali nad astronómiou svoju ochrannú ruku a to pani Tatiane Némethovej, ktorá tu pôsobila na začiatku môjho lektorovania a pani Jane Ondruškovej, ktorá tu pracuje v súčasnosti.

A Tebe milá osвета v Nitre prajem ďalšie úspešné roky, mnoho krásnych podujatí a ďalšie státisíce spokojných návštevníkov.“

Mgr. Mária Záborská,
lektorka astronómie

Naším aktívnym vyhľadávaním, komunikáciou a vzájomnou spoluprácou vytvárame priestor pre prezentáciu, podmienky pre odbornú konfrontáciu a dialóg s tvorcami a porotou na divadelných súťažiach a prehliadkach alebo s lektormi na FAD, Festivale amatérskeho divadla s medzinárodnou účasťou. Postupové prehliadky nie sú len súťažnou prezentáciou s cieľom určiť víťaza, obohacujeme ich každoročne aj sprievod-

nými aktivitami a vzdelávacím programom. Workshopy a rozborové semináre vedú lektori z profesionálnych, nezávislých divadiel a kultúrni aktéri, ktorí prinášajú nové výzvy, skúsenosti pre účastníkov. Prínosom sú zahraniční hostia, lektori, divadelné zoskupenia. Záujmom KOS v Nitre je dlhodobo rozvíjať našu regionálnu a krajskú divadelnú komunitu a zároveň postupne pripravovať nových tvorcov a oslovovať nových divákov.

Krásne roky spolupráce

Nitrianska KOSka ma oslovila s prosbou, aby som napísala článok – príspevok k 70. výročiu vzniku osviet a zamerala sa na našu spoluprácu. Samozrejme som hneď súhlasila. Prvý pocit bol, že to napíšem veľmi ľahko, pretože náš vzťah – teda môj a mojich divadelných i nedivadelných kolegov zo ZUŠ Jozefa Rosinského a našich žiakov, presahuje štandardné vnímanie vzťahov dvoch i keď kultúrno-vzdelávacích inštitúcií. Ten vzťah je tak dlhodobý, silný, košatý, vrúcny a dôležitý, má toľko rôznych farieb a odtieňov, že veru neviem, z ktorej strany to mám uchopiť. Budem teda tlmočiť svoje pocity v osobnej rovine. Veľakrát sa stalo, že som sa na KOSku ponáhľala na súťaž, akciu, stretnutie a musela som si vziať taxík – pri udávaní cieľa – „na KOSku“ ani jeden taxikár za mnoho rokov nepoznal tú skratku. Ani keď som vyslovila celý názov inštitúcie – Krajské osvetové stredisko. A nepoznajú ju (inštitúciu) často ani niektorí ľudia z oblasti kultúry, či bohužiaľ z oblasti školstva, nepoznajú ju ani niektorí moji kolegovia a Nitrania. Ale pre nás recitátorov, pre nás zúžarských divadelníkov, ale tiež pre mnohých, ktorí sa chcú posúvať, vzdelávať, získavať nové inšpirácie, nové skúsenosti je to nenahraditeľné miesto. Niekoľkokrát do roka otvárame dvere KOSky s takou dôverou, istotou, s takým známym pocitom blízkosti, že to skôr definuje príchod domov, ako do nejakej inštitúcie.

Nesúvisí to ani tak s budovou (aj keď tá oranžová farba jej veľmi svedčí), ani s možnosťami, ktoré ponúka (tie vytvárajú i iné inštitúcie). Súvisí to s ľuďmi, ktorí tam pracujú. S ich nastavením, ochotou počúvať, s nesmiernou obetavosťou nad rámec svojich pracovných povinností vytvárať priestor dôstojnej a kvalitnej prezentácie. Je to úžasný pocit, hlavne keď všade počúvate, ako sa niečo nedá, lebo nie sú na to finančné prostriedky, alebo u nás to máme bohužiaľ takto...viete, sme štátna inštitúcia... atď.. Ale na KOSke sa veľa dá... Tak veľa, že to je až neskutočné, ako technicky, lobisticky, finančne, odborne a predovšetkým ľudsky zvládajú vyriešiť mnohé akcie. Je to mnohokrát na hrane a i prevzatím veľkej zodpovednosti na svoje plecia, ale práve táto ochota a spoluúčasť na mnohých akciách vytvárajú pre nás ten známy silný pocit dôvery.

Tvorivý tím KOSky pod vedením pani riaditeľky Daniely Gundovej funguje ako súdržný kolektív. Môžeme to zažiť na mnohých našich divadelných akciách a festivaloch, ktoré KOS organizuje: Javiskový škriatok, Detský javiskový sen, Na scénu a predovšetkým na FADku – Festivale amatérskeho divadla, do ktorého je zapojený takmer každý zamestnanec KOSky. Samozrejme to nie sú len divadel-

né festivaly, či akcie umeleckého prednesu, ale mnohé ďalšie z iných oblastí, ktoré KOSka organizuje. Možno, že skúsenosť zamestnancov zvnútra nie taká ideálna, ako je pohľad zvonku, ale ja ako človek, ktorý prichádza do kontaktu s mnohými KOSkami, či ROSkami v iných regiónoch a tiež s inými inštitúciami, to vidím veľmi veľmi pozitívne. Obdivujem nasadenie a profesionalitu zamestnancov, s rešpektom sledujem, ako dokážu všetci naprieč rôznymi oblasťami a sekciami, ktoré zastrešujú, navzájom spolu komunikovať, že fungujú ako jedna rodina – so všetkými stretmi, konfliktmi a naopak krásnymi gestami súdržnosti a vzájomného porozumenia. Ako vedia podržať jeden druhého, ako si pomáhajú. Je to v dnešnej dobe vzácny jav, a preto si myslím, že nitrianska KOSka je týmto výnimočná.

Nehovoriac o kvalite práce, ktorú ponúkajú. Mám pocit, že idú mnohokrát za svoje limity a slovenské štandardy. Hovorím predovšetkým o umeleckých aktivitách: postupových súťažiach, festivaloch, workshopoch, seminároch, prezentáciách, projektoch medzinárodných rozmerov, pretože v tejto oblasti sa pohybujem a tvorím. Odráža sa to už od prvej komunikácie k pripravovaným akciám. Dôslednosť, pripravenosť, precíznosť, empatia, sebareflexia a úprimnosť sú základné princípy, cez ktoré komunikujeme. Je to rešpekt, úcta zo strany organizátorov k nám účastníkom. Snaha vyjsť v ústrety a dotahovať veci do detailov. Aj za cenu kompromisov z každej strany.

Najviac oceňujem skutočnosť, že táto úroveň komunikácie sa prenáša i na mladších účastníkov, na našich žiakov, priamych účastníkov akcií, že cítia zo strany zamestnancov KOSky záujem o ich potreby, názory, postoje. Že prichádza k otvoreným diskusiám a konfrontáciám.

Na tomto všetkom má nesmiernu zásluhu naša metodička pre divadlo Silvia Bartáková, ktorá často osobne, po mene pozná mnohých našich, či iných účastníkov – detí, mladých ľudí, alebo dospelých, že jej nesmiernie záleží na kvalitnej úrovni každej akcie, ktorú organizuje. Že sa ďalej vzdeláva, zaujíma o nové možnosti, získava financie, píše granty, posúva hranice možného a hlavne vytvára prístupnú, empatickú, priateľskú, vrúcnu atmosféru pri akejkoľvek spolupráci. Spolu so Zuzanou Porubskou (metodičkou pre umelecký prednes) sú pre nás dôležitými ľuďmi, o ktorých sa opierame počas celého (nie len pracovného roka).

Možno som v tomto príspevku mala vymenovať všetky tie úžasné akcie, ktoré KOS organizuje, možno som mala písať o FADku – o divadelnom fenoméne v slovenskom kontexte divadla mladých, možno o všetkých krásnych úspechoch, projektoch a medzinárodných spoluprákach, ktoré nie sú samozrejmosťou pre prácu KOS. Veľmi dúfam, že to urobí niekto iný pre tento zborník, ale ja považujem v tomto dnešnom neľahkom svete hovoriť o tom, čo je podstatou, prečo máme nitriansku KOSku tak veľmi radi.

Mgr. Marica Šišková,
ZUŠ Rosinského v Nitre

Naozajstná osвета

Spolupráca s Krajským osvetovým strediskom v Nitre začínala nebadane. Tak ako vznikajú dlhodobé vzťahy s ľuďmi, s ktorými stojí za to kráčať. Vtedajšie moje ja spolu so všetkými deťmi, ktoré som učila, sa rado zúčastňovalo na rôznych divadelných alebo recitačných súťažiach. Brala som to nielen ako možnosť súťažiť, ale aj sa vzdelávať a v neposlednom rade sa stretávať s podobne zmýšľajúcimi... Neskôr som sa stala porotkyňou pre jednotlivé kolá Hviezdoslavovho Kubína. Do Nitry som vždy s potešením chodila, pretože je známe, že tam sú vždy kvalitné prednesy a nie je jednoduché sedieť v porotách. No kam sa len pozriem, vždy sú ukážkovo pripravené materiály, zodpovedne pripravený priestor. No a potom Silvia Bartáková a jej krajské divadelné prehliadky, skvele zorganizované, na ktoré si rád spomenieš. Nesmiem zabudnúť na Festival amatérskej tvorby, ktorý podľa mňa nemá na Slovensku obdoby. Silvia sa neustále zdokonaľuje v organizácii, v prizývaní zahraničných umelcov a lektorov, v prepájaní a budovaní divadelnej komunity, ktorá je v Nitre veľmi silná. Píšem, že FAD-ko nemá obdoby,

lebo jednoducho nemá. Nie je to súťažná platforma, skôr budujúca sa komunita a vlastný amatérsky festival takejto úrovne na Slovensku nemá hocikto. V divadelných súťažiach som tiež často sedávala v porotách, dali mi tú dôveru. Ale na čo nesmiem zabudnúť, to je tá vzdelávacia časť. Či už v umeleckom prednese alebo v divadelnej oblasti. Krajské osvetové stredisko v Nitre vytvára spoluobnosti so srdcom, ktorí sa neustále a radi posúvajú. Títo ľudia mi dávajú pocítiť, že viem, čo je to podpora, ochota počúvať, napojenie a príjemná komunikácia. Byť otvorený nie je pravidlo. Tu je však prítomná ochota, pracovitost a ešte aj tá otvorenosť a podpora, ktoré vytvárajú pevné miesto pre dôveru a aj pre umenie. To sa presne udialo pod strechou Krajského osvetového strediska, kde svoju úlohu osvetárov plnia nadpriemerne a s obrovskou dávkou lásky.

Mgr.art. Renáta Jurčová, Dis.art.,
Národné osvetové centrum

Hovorené slovo

Krajskými súťažami Štúrov Zvolen a Mladý moderátor oslovujeme a získavame nových súťažiacich, z ktorých sa postupom času môžu stať skvelí moderátori na našich podujatiach. Organizovaním workshopov k týmto súťažiam podporujeme mladú generáciu k vlastnej prezentácii a zdokonaľujeme jej rečnícky a jazykový prejav, učíme ich vystupovať pred publikom. V oblasti umeleckého prednesu sa venujeme detským

recitátorom, mládeži ako takej a ich pedagógom. Seminármi podporujeme ich záujem o čítanie hodnotnej literatúry, vedieme ich k práci s výrazovými prostriedkami, tak aby dokázali svoju predstavu preniesť na diváka. Prostredníctvom súťaží poskytujeme postupujúcim súťažiacim konfrontáciu s ostatnými súťažiacimi vo vyšších kolách súťaží.

Krasorečenie

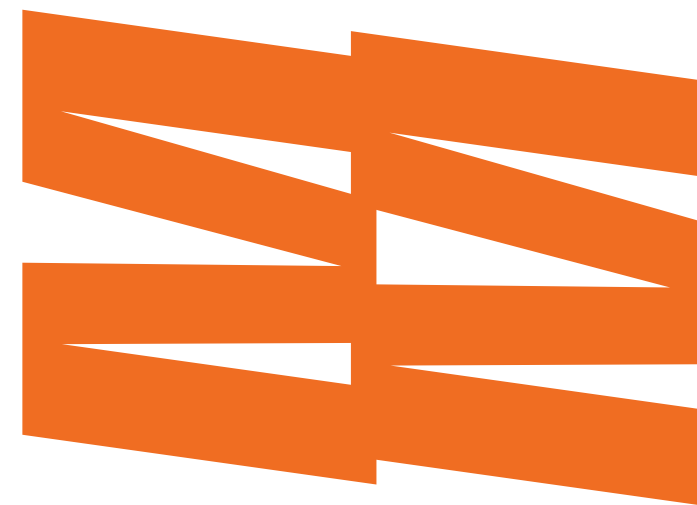
Štúrov Zvolen v Krajskom osvetovom stredisku v Nitre je súťažou s dlhoročnou tradíciou, ktorá originálnym spôsobom rozvíja záujem žiakov a študentov o verejný hovorený prejav. Viackrát som mal počas predchádzajúcich ročníkov tú česť byť členom odbornej komisie. Bola to pre mňa vždy možnosť stráviť čas príjemne a zároveň užitočne. Išlo totiž o chvíle bohaté na podnety, stretnutia s nadšením účastníkov aj tvorivých pracovníkov KOS, všetko vždy ukázkovo pripravené a zorganizované. Porotcovia nielen hodnotili súťažiacich a vyberali víťazov, ale pravidelne sa vytvoril aj priestor na workshop. Moje postrehy a rady, ako aj postrehy mojich kolegov v komisii vychádzali priamo z reálnych situácií z odprezentovaných prejavov, zároveň v nich nechýbalo sebahodnotenie rečníkov. Každý mal možnosť vyskúšať si rečniť pred publikom, každý dostal tipy na zlepšenie, každý sa dozvedel svoje pozitíva a negatíva. Najväčším víťazstvom bolo zvládnutie trémy a zaujatie publika. Samozrejme nás potešila správa z celoslovenského kola, ak niektorý z našich víťazov uspel aj vo Zvolene.

Všetko to pre návštevníkov a hostí v KOS pôsobilo (a určite naďalej pôsobí) tak ľahko a pohodovo, nevnímajúc hodiny príprav a mravčej práce. Za tými tromi písmenami iniciálovej skratky sa skrýva celý tím, ktorý má energie a nápadov na rozdávanie, no na tomto mieste špeciálne spomeniem tri nadšenkyne rétoriky a hovoreného slova,

s ktorými som počas predošlých rokov veľmi rád spolupracoval. Silvia Bartáková, Zuzana Pintérová a Aneta Sedláčková sa s úsmevom na perách postarali o všetok rečnenia chtivý „drobizg“ aj dorast, oslovili aj tú najmenšiu školu v našom kraji, presvedčili váhajúcich, posmelili zúčastnených, zostavili komisiu, ktorá si vždy sadla – odborne i ľudsky. Do tretice magické číslo tri vo výroku Cicera: „Rečník musí dbať na tri veci: kde to povie, čo povie a ako to povie.“

Želám veľa ďalších úspešných ročníkov krasorečenia!

PhDr. Marcel Olšiak, PhD.,
porotca

Moja cesta

Už v mladosti som sa venoval poézii, napísal som asi 20 básní, ale nebolo to také intenzívne, asi som nemal dostatok inšpirácie. Až teraz na dôchodku, keď som mal dostatok voľného času, nových priateľov a známych v klube som sa začal aktívnejšie zúčastňovať kultúrnych podujatí. Najskôr sa mi naskytla príležitosť pozorovať a absorbovať interpretačné a herecké umenie spoza kulís v Starom divadle Karola Spišáka v Nitre, čo ma natrvalo spojilo s kultúrou. Moje recitačné začiatky majú na „svedomí“ dve dámy. Jedna pani učiteľka ma presvedčila, aby som recitoval na stretnutí dôchodcov a iná pani porotkyňa ma povzbudila, aby som sa zúčastnil na recitačnej súťaži. A tu sa začala moja recitačná „kariéra“. Prvé úspechy na súťažiach ma potešili aj povzbudili a tak som začal recitovať pravidelne. Moje recitačné aktivity by som mohol rozdeliť na dve oblasti, súťažné a prezentačné. Zúčastnil som sa rôznych reci-

tačných súťaží, ako je Hviezdoslav Kubín, Beniakové Chynorany, Matky mojej reč, Koyšove Ladce – ľúbostná poézia, Bajzove Zbehy a Medzinárodný festival poézie vo Valašskom Meziříčí.

Hviezdoslav Kubín som absolvoval viackrát, 3x som sa dostal až na celoštátnu prehliadku do Dolného Kubína. Poslednýkrát z dôvodu pandémie Covidu som súťaž absolvoval iba cez videonahrávku. Moje najlepšie umiestnenie bolo 3.miesto v V. kategórii v poézii.

Na slovenskom festivale poézie Beniakové Chynorany som sa niekoľkokrát dostal aj do finále a získal som rôzne ocenenia ako aj individuálnu cenu za najlepšiu prednes slovenskej klasiky resp. za strhujúcu ľudskú a umeleckú výpoveď.

Na súťaži „Matky mojej reč“ som sa prebojoval až do záverečného kola, a to Kalinčiakové Záturčie, Poetická Nitra, Kukučínova Revúca a Trenčianske Teplice. Finále tejto súťaže má

iba prezentačný charakter a kde sú všetci „víťazmi“. Veľkým úspechom bola aj účasť na Medzinárodnom festivale poézie vo Valašskom Meziříčí v Českej republike.

Pri hľadaní básní do súťaží sa vždy snažím nájsť také, ktoré okrem interpretačnej vhodnosti majú aj zaujímavú výpovednú hodnotu.

Veľmi rád prijmem pozvanie aj na prezentačné podujatia, napr. na akciách mesta Nitra a Jednoty dôchodcov, oceňovanie jubilantov a významných seniorov, na kultúrnych akciách Matice slovenskej, príležitostné recitácie v Krajskej knižnici Karola Kmeťa, pri príležitosti mesačnice úcty k starším v Župnom dome. Na záver môžem konštatovať, že vyššie uvedené recitácie sa mi podarilo úspešne realizovať aj vďaka dobrej spolupráci s pracovníkmi Krajského osvetového strediska v Nitre.

Ján Galaba,
recitátor

V oblasti filmu zameriavame pozornosť hlavne na festival amatérskeho filmu Cineama. Vyhľadávame a podporujeme talenty vo všetkých vekových kategóriách. Oslovujeme filmových nadšencov, ktorí tvoria vo svojom voľnom čase, bez profesionálneho zázemia a ponúkame im kvalitné semináre, workshopy a konzultácie prostredníctvom odborných lekto-

rov. Vo vzdelávaní sa zameriavame na všetky filmové žánre. K autorom a im dielam pristupujeme maximálne individuálne a profesionálne. Výsledkom sú získané ocenenia v krajskom i v celoštátnom kole, reprezentácia na prehliadke Česká vize v Čechách, na medzinárodnej súťaži amatérskych fimov UNICA i na Multižánrovom festivale tvorivosti TVOR*BA.

Tri písmená

KOS sú síce tri písmená, ale skrýva sa za nimi veľké množstvo, resp. dlhý výpočet ich činností, podujatí a aktivít, či edičných titulov. Ich zoznam by zaplnil asi aj niekoľko strán. O ich perfektnej, vysoko profesionálnej práci pri príprave a realizácii podujatí vedia stovky, a za tých 70 rokov existencie tohto zariadenia, KOS, asi aj tisíce účastníkov, návštevníkov a amatérskych tvorcov a skupín. Viem o tom svoje aj ja. Sama som sa osobne zúčastnila niektorých z nich a niekoľko rokov som ako pracovníčka NOC s kolegami, pracovníkmi KOS spolupracovala na príprave a realizácii viacerých ročníkov celoštátnych súťaží, prehliadok a výstav z oblasti amatérskej filmovej a fotografickej tvorby. V ich podaní však nešlo len, ako sa hovorí, o "povinnú jazdu" – pripraviť a realizovať podujatie. Ku každému podujatiu vždy pristupovali mimoriadne invenčne a tvorivo. Vždy ho niečím obohatili, ozvláštnili a nikdy nezabúdali nenápadne vnieť aj aspekt vzdelávania a rozširovania vedomostí. Proste, osvetoví pracovníci každým „coulem“. Asi všetci máme dodnes v pamäti celoštátnu súťaž CINEAMA v reprezentatívnych, pre film stvorených priestoroch kina Mlyny CINEMAS, kde okrem kvalitnej projekcie bola pripravená aj rozsiahla výstava filmovej techniky, medzinárodná konferencia, z ktorej bola vydaná aj publikácia, verejná projekcia filmov ocenených na predchádzajúcich ročníkoch CINEAMA, perfektný kultúrny program prezentujúci úspešných víťazov súťaží iných umeleckých druhov, výborné, výtvarne a graficky hodnotné tlačové materiály. Niektorí sa vyjadrili, že: „skoro ako Karlove Vary“.

Podobne silné dojmy a spomienky zanechala v nás aj celoštátna súťaž a výstava amatérskej fotografie AMFO. Ocenené diela boli vystavené v nitrianskej Synagóge

a v priestoroch KOS. Tvorivé dielne boli pripravené so znalosťou problematiky, potrieb fotografov a širšieho kontextu procesu tvorby fotografie. Zaujímavý bol tiež výber lokalít a miest konania, so znalosťou špecializácie lektorov, pre záujemcov bola pripravená exkurzia so sprievodcom ulicami a historickými pamiatkami Nitry.

Pri oboch druhoch celoštátnych podujatí samozrejme nezabúdali ani na dôslednú propagáciu a dokumentáciu.

Na výsledku potom bolo vidno, že pre takto pripravené a realizované podujatia treba plné nasadenie a že určite na to nestačí len normálny osemhodinový pracovný čas, ani normálny päťdňový pracovný týždeň. Okrem toho mohol vždy každý cítiť, že im na tom, a možno aj na mne, záleží. KOS v Nitre znamená vysoko nastavená latka kvality podujatí.

Ak by sme chceli stručne dešifrovať alebo definovať skratku KOS, mohli by sme aj takto: „K“ ako koncepčnosť, kolektívnosť, kvalita, „O“ ako obetavosť, odbornosť, organizačné schopnosti, „S“ ako serióznosť, svedomitosť, spoľahlivosť. Ešte by sa možno hodilo aj písmeno „D“ ako dôslednosť a dôstojnosť. A možno by sme mohli pokračovať aj s ďalšími písmenami abecedy a ďalšími superlatívami.

Prajeme všetkým pracovníkom, návštevníkom a spolupracovníkom Krajského osvetového strediska v Nitre, aby im do ďalších rokov všetky tieto vlastnosti a aj iné, ktoré sa nám sem nezmestili, zostali a hlavne, nech im slúži dobré zdravie, aby naďalej mohli vykonávať všetky činnosti v tom rozsahu a kvalite ako sú zvyknutí.

PhDr. Zuzana Školudová,
bývalá zamestnankyňa NOC

Moje vyznanie fotografii

Prvé roky fotografovania boli u mňa v znamení štúdia dostupnej fotografickej literatúry a zvládania čiernobieleho fotografického procesu. V roku 1965 som vstúpil do fotografického krúžku v Calex Zlaté Moravce. Produkoval som väčšinou reportážne fotografie. Vzdelával som sa prostredníctvom seminárov a prednášok fotografických osobností Olgy Bleyovej, Ladislava Noela. V roku 1976 sa krúžok premenoval na fotokupinu Inovec. V tom období sme sa venovali celoročnému fotografovaniu rázovitej dediny Veľká Lehota. Snímky zožali veľký úspech na výstave. V roku 1980 som prebral vedenie fotokrúžku. Svoje vedomosti a zručnosti som odovzdával s veľkým nadšením mládeži. Aj napriek obmedzeným priestorovým a technickým možnostiam som organizoval pre členov, študentov semináre, vzdelávanie a to prinieslo svoje ovocie v podobe získaných ocenení v súťažiach, ktoré organizoval Osvetový ústav v Bratislave. Neskôr, keď sa klub v Zlatých Moravciach rozpadol, začal som sa venovať fotografii samostatne. Od roku 2004 som začal navštevovať fotoklub v KOS v Nitre. Môj fotografický záber má široké spektrum. Venujem sa krajine, reportáži,

makrofotografii, nevyhýbam sa ani experimentovaniu, či foto rekonštrukciám zrúcanín hradov a ich detailov. Pri príležitosti môjho okrúhleho jubilea 70 rokov sa uskutočnila moja autorská výstava v KOS a zároveň som obdržal ocenenie od NOC Medailu G. Licharda. Vážim si všetky ocenenia, hlavne 1. a 2. miesta v súťaži AMFO, Pribinova Nitra, ale aj od firmy Canon cenu Grand prix 2005 v celoštátnej súťaži. Práca s fotografiou mi prináša veľkú seberealizáciu, ktorá mi ponúka možnosť konfrontovať úroveň mojich prác so snímkami iných autorov.

Imrich Finta,
fotograf

V rámci oblasti folklóru vzdelávame vedúcich a členov folklórnych telies a poskytujeme im metodickú pomoc priamo počas nácvikov v spolupráci s odborníkmi na tradičnú kultúru. Na vzdelávacích aktivitách prezentujeme záujemcom zdroje pramenného materiálu, oboznamujeme o pôvodných formách tradičnej hmotnej i nehmotnej kultúry, jej folklorizovaných prejavoch a následne im ukazujeme možnosti spracovania získaného materiálu na scéne. V neposlednom rade motivujeme jednotlivcov a kolektívy k vyhľadávaniu

ešte dostupných prejavov tradičnej kultúry z vlastnej lokality. Na prehliadkach dávame priestor folklórnym súborom, skupinám a sólistom na vlastnú prezentáciu programových čísel, ku ktorým získavajú od odborníkov spätnú väzbu. Publikujeme pramennú a metodickú literatúru v oblasti nehmotnej tradičnej kultúry. Všetkými spomínanými aktivitami v tejto oblasti sa snažíme o udržiavanie činnosti jednotlivcov a už existujúcich folklórnych kolektívov, zároveň podnecujeme osobnosti k zakladaniu nových.

Aj takáto je cesta...

V živote stretnete množstvo ľudí, ktorí vás ovplyvnia, pomôžu, poradia, potopia, pochvália, podrazia, poučia... A to vám dáva alebo berie energiu. Buď idete ďalej po „svojej ceste“, alebo z nej zídete a nájdete si inú. Taký je ľudský život, taký je začiatok či koniec nielen človeka, ale aj jeho „diela“.

K práci s folklórom – teda s piesňami, zvykmi, tradíciami...som sa dostala prostredníctvom svojich detí ako trávenia ich voľného času v 90. rokoch, kedy začala činnosť Matica slovenská aj v našej národnostne zmiešanej obci Jelenec. Dovtedy som folklór zažila len ako súčasť života môjho detstva v obci Slažany. V rodine, kde sa žilo podľa kresťanskej morálky, kde sa prihliadalo na rodinné aj ročné zvykoslovia, kde sme počúvali príbehy starých rodičov z medzivojnového obdobia, kde tráviť voľný čas v rámci detstva boli hry s kamarátmi na lúkach, pri potoku a prácach v záhrade, vo viniciach, či starostlivosť o domáce zvieratá... Tieto skutočnosti som využívala a využívam vo svojich detských programoch s názvami: Na lúke, Pri potoku, Pred komorou na dvore, Prekáračky, Enci benci, Detské hry z Požitavia, Hra na svadbu, Ako sme kašu varili a mnohé iné. V dospeláckych choreografiách som sa inšpirovala rozprávaním svo-

jich blízkych v programoch ako boli: Oberačky, Driapačky, Požitavská svadba, Na muzike, Regrúti idú, Vianočná hra a koledy a ľudové divadlo Mrázik po našom a Mesiačkovia. Pri nahrávke piesní z Požitavia na CD – Pot tov našov bránov som využila piesňový repertoár mojej svokry Márii Magátovej z Veľčíc, tetky Pohajky – M. Rajtárovej zo Slažian a žien Francky a Marky z Fsk Chočanka. Keď som začínala, nemala som žiadne skúsenosti, len záujem o ľudové piesne, dramatické umenie a podporu mojej rodiny. V tej dobe mi podala pomocnú ruku pani Irena Števková, pracovníčka vtedy Okresného osvetového strediska v Nitre.

V roku 2001 som absolvovala dvojročné diaľkové školenie na Národnom osvetovom centre v Bratislave. Myslím, že až potom som bola „schopná“ pracovať s tradičným folklórnym materiálom a „hodnotne“ tvoriť pásma a

programy pre diváka. Keďže výsledky detí či dospelých boli „vrtkavé“ s nadšením sme prijali ponuky rôznych metodických odborných školení od Krajského osvetového strediska v Nitre. Učili sme sa od Lenky Konečnej, Kataríny Babčákovskej, Margity Jágerovej, Martina Olejára, Agáty Krausovej, Slavomíra Ondejku, Attilu Olláha, Márie Strakovej aj iných. Školenia som absolvovala aj s mojím synom Borisom, ktorý v súčasnosti vedie už vyprofilovanú Fsk Jelenčan, ktorá je v poslednom období veľmi úspešná. Z osvetu cítíme neustálu podporu a pomoc nielen od pani riaditeľky Daniely Gundovej, ale aj od odborných pracovníčok Lindy Štulajterovej, či Silvie Vargovej a v minulosti Janky Zákopčanovej.

Myslíme si, že až takéto „odborné“ vzdelávanie sa odrazilo na našich výsledkoch. A to spomeniem len tento posledný pre nás „Zlatý rok 2023“. Získali sme dvakrát zlaté pásmo (regionálne aj krajské kolo) – Eniki beniki pre DFS Jelenček s pásmom: „Enci, benci na kamenčí“, dvakrát zlaté pásmo (regionálne aj krajské kolo) – Vidiečanova Habovka – spevácke skupiny- pre SSK Jelenčan za program: „Pred sobášom“, dvakrát zlaté pásmo (regionálne aj krajské kolo) Vidiečanova Habovka – inštrumentalisti – Dávid Gubo – gajdy: „Podzoborie“, dvakrát zlaté pásmo (regionálne aj krajské kolo) – Nositeľia tradícií 2023 pre Fsk Jelenčan za program: „Cesta nevesty“... a celostátne kolá nás ešte len čakajú.

Zrazu vám napadne otázka... bolo by to možné bez všetkých tých ľudí, udalostí, času, energie, podmienok...? Tu sa žiada povedať len veľké ĎAKUJEME všetkým tu na zemi, ale aj tam hore do neba... Život má svoju cestu tak, ako aj „naše dieťa“ má tú svoju.

Koho a čo ešte na nej stretneme..?

Žofia Magátová,
vedúca DFS Jelenček
a dramaturgička FSK Jelenčan
z Jelenca

Kam zájst za kultúrou

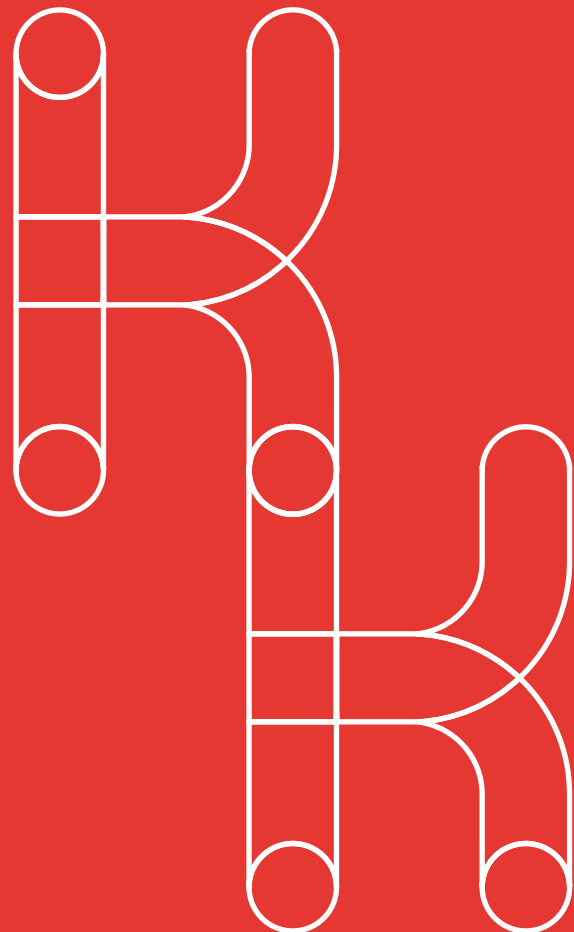
Pracujem ako vychovávateľka v školskom klube detí ZŠ Fatranská. Viedem detský folklórny súbor Fatranček od jeho vzniku. Pre svoju prácu som našla priateľa, pomocníka aj zdroj inšpirácií – Krajské osvetové stredisko. Moje prvé kontakty začali ešte s Ponitrianskym osvetovým strediskom v oblasti folklóru, ktoré bolo organizátorom súťaží detských folklórnych súborov /konali sa každoročne v MsKS – Zlaté Moravce/. V tom čase viedla oddelenie folklóru pani Irena Števková. Na jej podnet som absolvovala dvojročné diaľkové školenie vedúcich DFS, zamerané na detskú choreografiu, ktoré organizovalo KOS Bratislava /roky 1999 – 2000/. Zároveň som nadviazala spoluprácu s tvorivými dielňami, ktoré viedla pani Ľudmila Struková. Vždy na začiatku školského roka nám ponúkla témy tvorivých dielní o ktoré bol zo strany našich vychovávateľiek v tom čase veľký záujem. Deti mali možnosť rozvíjať svoje pracovné zručnosti zaujímavým spôsobom. Zaujalo ma aj výtvarné umenie a veľmi rada som prichádzala s deťmi na tematické výstavy. Ďalšou krásnou aktivitou bol a je Anjelský deň, spojený s ukážkou tvorby ľudových remeselníkov. Úžasná a pre deti hodnotná bola výstava Od ľanu po plátno a ďalšie ...

Z môjho pohľadu je dar, že Krajské osvetové stredisko je našim susedom ... Neprejdem okolo KOS bez toho, aby som nepozrela aktuálnu ponuku a hneď zvažujem, čo bude vhodné pre návštevu s deťmi. Naša spolupráca

pretrváva až do súčasnosti. Je dlhoročným obohatením mojej pedagogickej práce. Naša spolupráca obohatila aj Slovenský deň v našej škole / máj 2023 /. Spolupráca v oblasti folklóru je naďalej veľmi inšpiratívna: odborné semináre K prameňom tradícií, Spevacké tvorivé dielne s deťmi z nášho DFS Fatranček, Heličky – súťažné prehliačky detských choreografií, Zvonky – súťažné prehliačky detského hudobného folklóru. Rada spomínam na spoluprácu s Jankou Zákopčanovou, Frederikou Šuhajdovou. A samozrejme aj s Lindou Štulajterovou, s ktorou fungujeme v súčasnosti. Spolupráca s tvorivými dielňami pod vedením Marianky Fúleovej pokračuje a už teraz sa teším s deťmi na najbližšiu aktivitu s ňou. Výtvarné umenie zaujíma deti aj preto, že ich úžasne namotivuje pani Zdenka Smrečková – tento školský rok sme začali návštevou výstav Špecko oslavuje a deti mali zážitky aj vďaka jej výkladu.

Veľká vďaka patrí pani riaditeľke Danke Gundovej. Ďakujem za milé pracovné stretnutia, ktoré vždy priniesli riešenia. Prajem Tebe aj Tvojmu kolektívu pod strieškou KOS Nitra veľa plodných pracovných chvíľ, ktorých malých súčasťou a na malé okamihy budem môcť byť aj ja s deťmi /samozrejme školskými/.

Mgr. Edita Antalová,
folkloristka

Nepopísaná kniha

Keď som v roku 2006 nastúpila na pracovnú pozíciu metodika pre folklór bola som v podstate takmer nepopísanou knihou. Nemala k dispozícii takmer žiadne materiály po svojich predchodcoch, o ktoré by som sa mohla oprieť, a musela som hľadať svoju vlastnú cestu. Začala som ako mnohí, organizovaním regionálnych a krajských prehliadok. Napriek tomu, že som sa folklóru venovala už od detstva, až prostredníctvom rozborových seminárov na súťažiach, sa mi začali spájať súvislosti a otvárať oči. Postupne som si zanalyzovala stav a postoje folklórnych subjektov v našom regióne a spolu s odporúčaniami odborníkov na ľudovú kultúru som postupne začala organizovať odborné semináre pre vedúcich folklórnych kolektívov. Od teoretických seminárov sme sa prepracovali k praktickým workshopom, ktoré sa nakoniec spojili pod celoročnými projektmi pod názvom K prameňom tradícií, ktoré sa organizujú doteraz. Popri poradenskej činnosti začali byť postupne medzi folkloristami obľúbené priame návštevy a metodická pomoc odborníkov, či už choreografov, tanečných alebo hlasových pedagógov, priamo na nácviokoch.

Popri organizovaní metodicko-odborných podujatí som však chcela organizovať aj podujatia pre širšiu verejnosť. Toto sa mi splnilo prostredníctvom organizovania

mnohých verejných koncertov, na ktoré boli prizývané kvalitné folklórne kolektívy a jednotlivci nie len z nášho regiónu.

Vďaka rôznym projektovým systémom, vtedy najmä Ministerstva kultúry, sa postupne moja činnosť rozšírila aj na výskum tradičnej kultúry, či na publikačnú činnosť. Vtedy vzniklo niekoľko úspešných podujatí, ktoré myslím majú pozitívnu odozvu doteraz. Nedá mi nespomenúť niekoľkodňový workshop pre mladých hudobníkov Na našu nótu, či Publikáciu Enci, benci na kamenci, ktorej vydanie úspešne dotiahla do konca moja nástupkyňa Linda.

Toto všetko samozrejme nebola len moja práca a moje rozhodnutia. Popri práci som absolvovala štúdium na vtedajšej katedre etnológie a muzikológie UKF v Nitre, a zúčastňovala som sa rozličných školení a workshopov, aby som si zvýšila kvalifikáciu a dostala sa hlbšie do tematiky. Avšak výsledný efekt bol podmienený najmä konzultáciami s odborníkmi na tradičnú ľudovú kultúru, pedagógmi a inštitúciami, s ktorými som počas rokov mojej činnosti v KOS v Nitre spolupracovala, a ktorých si nesmierne vážim.

Mgr. Jana Zákopčanová,
bývalá zamestnankyňa KOS

Fotografické umenie

Fotografia ako médium na dokumentovanie krás vókol nás, jedinečnej udalosti, zachytenie emócie, atmosféry... sa teší neustále veľkému záujmu detí, mládeže i dospelých. KOS v Nitre sa venuje amatérskym fotografom, podporuje ich talent, zanietenosť, ale dbá i umelecký, technický a odborný rast. Využíva finančné prostriedky z FPU a iných grantov na poskytovanie odbornej metodickéj pomoci prostredníctvom profes

sionálnych fotografov. Amatérski fotografi sa môžu zúčastňovať vzdelávacích aktivít vo fotokluboch, na workshopoch a iných fotografických podujatiach súťažného i nesúťažného charakteru. Pripravujeme autorské a kolektívne výstavy fotografií s cieľom prezentácie rôznorodosti fotografických prístupov a žánrov. Prepájame fotografickú i laickú verejnosť a zvyšujeme povedomie o umeleckej fotografii.

Fotografická cesta

Moje prvé začiatky práce v kolektíve fotografov sa viažu na fotokružok Závodného klubu Calex Zlaté Moravce. V roku 1983 začal však pracovať v obmedzenom režime, so zánikom Calex zanikol i fotokružok. Na súťažiach AMFO a DIAFOTO som sa spoznal a skontaktoval s Vladom Havranom, Jankom Macákom a začal som chodiť na stretnutia nitrianskeho fotoklubu. Z tohto obdobia, keď sa členovia fotoklubu schádzali v dome na Leninovej ulici (teraz Štefánikovej), ktorého súčasťou bol aj dvor s vychýrenou balkánskou zmrzlinou, si spomínam na Ivana Kvapila, Jozefa Krátkeho, Bartolomeja Kolibára, Jozefa Kubíčka, Gabriela Hupku, Viktora Štourača a Jaroslava Černého. Neskôr sa klub presťahoval do

budovy osvetového strediska na Fatranskej ulici. Po zmene názvu na Krajské osvetové stredisko v Nitre sa zmenil i názov klubu - Fotoklub pri KOS v Nitre. Spolupracoval som s viacerými metodikmi pre fotografiu: Juraj Vrabec, Anna Szabová, Magda Radecká, Zdenka Smrečková, Jana Ondrušková a Peter Bakay. V období na prelome 80-tych a 90-tych rokov sa stal predsedom klubu Janko Macák na dobu takmer tridsať rokov, neskôr vedenie prevzal Peter Majlát, ktorý je aj súčasným predsedom.

PaedDr. Ivan Meňhart,
fotograf, porotca

Spolupráca s FoTOP

FoTOP FOTOKLUB Topoľčianky si v tomto roku pripomína 15 rokov od svojho vzniku. Už v prvom roku našej činnosti sme začali spolupracovať s Krajským osvetovým strediskom v Nitre pri organizácii 1. ročníka Medzinárodnej výstavy fotografií v Topoľčiankach. Ako vtedy neskúseným organizátorom nám veľmi pomohli cenné rady a pomoc pri vydávaní tlačových materiálov, organizácii slávnostnej vernisáže a podpora sprievodného workshopu. Táto vynikajúca spolupráca trvá dodnes a KOS Nitra spolu s obcou Topoľčianky sú hlavnými partnermi tohto, dovoľím si napísať, renomovaného podujatia. Budúci rok usporiadame už 15. ročník tejto výstavy a veľmi sa tešíme na spoluprácu. Naši členovia pravidelne posielajú svoje práce na regionálne kolo AMFO v Nitre, získali sme ocenenia na regionálnych, krajských ale aj celoslovenských kolách tejto najvýznamnejšej súťaže

amatérskych fotografov zo Slovenska. Naš fotoklub mal tú česť organizovať v spolupráci s KOS Nitra a obcou Topoľčianky už niekoľko výstav úspešných prác regionálneho kola AMFO v Topoľčiankach. KOS nám tiež umožňuje vystavovať naše práce na rôznych atraktívnych miestach v Nitre, momentálne (mesiace október a november 2023) prebieha naša výstava Momenty očami FoTOP v Krajskom osvetovom stredisku v Nitre. Veľmi si ceníme dlhoročnú podporu pani riaditeľky KOS v Nitre Mgr. Daniely Gundovej a profesionálny metodický prístup odbornej pracovníčky pre foto, film a výtvarníctvo Mgr. Zdenky Smrečkovej.

Ing. Radimír Siklienka, PhD.
predseda Fotoklubu FoTOP, Topoľčianky

Hudba, spev a tanec

V oblasti hudby, spevu a tanca sa snažíme o skvalitnenie umeleckej úrovne hudobných i tanečných telies. Pravidelne realizujeme postupové súťaže na regionálnej i krajskej úrovni. Prostredníctvom súťaží poskytujeme umelcom priestor na prezentáciu ich tvorby, majú možnosť vypočuť si odborný pohľad poroty počas rozborových seminárov a individuálnych konzultácií, ktoré sú súčasťou súťažných prehliadok. Výnimočné postavenie medzi podujatiami má prezentačno-vzdelávacie podujatie Festival Cantate, ktorým sa snažíme popularizovať zborový spev najmä medzi mladými ľuďmi a ponúkať nové príležitosti talentovaným spevákovi. Tvoríme zaujímavé aktivity pros-

tredníctvom moderných a inovatívnych prístupov lektorov v podobe kreatívnych zážitkovo - vzdelávacích workshopov. Pravidelne realizujeme tvorivé dielne a metodickú pomoc pre deti, mládež a dospelých za účelom zvyšovania úrovne umelcov. Osobitné miesto zaujíma v posledných rokoch tvorivá dielňa pre detské spevácke zbory Spevom k srdcu, srdcom k hudbe, ktorej súčasťou je i koncertná prehliadka. Snažíme sa o to, aby poznatky nadobudnuté počas vzdelávacích aktivít umelci v oblasti hudby, spevu a tanca využívali pri prezentácii svojej tvorby na postupových súťažiach a festivaloch u nás i v zahraničí.

Môžete zažiť zázrak

Keď sa povie slovo SPOLUPRÁCA, môžete zažiť zázrak. A presne tak to cítim a vnímam, vždy keď prídem do Nitry. Ako lektorka a dirigentka spoznávam rôzne inštitúcie, ktoré pomáhajú rozvíjať zborový spev na Slovensku. Bez tejto snahy by vzrast a počet speváckych zborov na Slovensku stagnoval. Krajské osvetové stredisko v Nitre je výnimočné svojou profesionalitou, ľudským prístupom a otvorenosťou pre nové impulzy. Môj prvý kontakt s KOS Nitra začal v roku 2017, kedy ma oslovila odborná pracovníčka Mária Šulíková do lektorovania workshopu pre detské zbory - Pieseň srdca, ktorý sa uskutočnil v Základnej škole v Žitavoch. Boli to milé stretnutia, kde som nadviazala prvé kontakty s nitrianskymi spevákmi, dirigentmi a s tímom KOS v Nitre. Vtedy som netušila, že to bol začiatok dlhoročnej spolupráce, ktorá prinesie veľa zaujímavých nápadov, skúseností a krásnych koncertov. V roku 2018 som začala participovať na Festivale Cantate, kde som dodnes garantkou a lektorkou. Na začiatku zazneli festivalové koncerty

v kostole na Klokočine, no posledné roky zaplňajú zboroví nadšenci sálu Župného domu, ktorá disponuje výbornou akustikou a kvalitným klavírom. Aj tento priestor prispel k rozšíreniu možností zborového repertoáru počas festivalových koncertov a umožnil použitie zaujímavých choreografických prvkov s rôznymi hudobnými nástrojmi a pohybom. Festival Cantate je výnimočný širokou paletou speváckych zborov, kde sa okrem detských a mládežníckych zborov zapájajú aj dospelé zbory z Nitry a okolia. Počas workshopov sa vytvára medzi spevákmi zborová komunita, ktorej výsledkom je interpretácia spoločných skladieb na galavečernom koncerte. Úpravu skladieb a nové zborové kompozície pre tento festival píše skladateľka Zdenka Fekiačová Skruteková. Veľkým prínosom je aj spolupráca s mládežníckym orchestrom ZUŠ J. Rosinského pod vedením Jany Csámpaiovej. Pedagógovia so zameraním pripravujú mladých hráčov práve na festivalový koncert a vždy nám predvedú kvalitný výkon. Festi-

val Cantate mi pripomína jednu veľkú zborovú rodinu, v ktorej si každý nájde svoje miesto. V súčasnosti za vynikajúcou organizáciou celého festivalu stojí odborná pracovníčka pre hudbu a spev Marcela Máté, ktorá už piaty rok motivuje zbory, vytvára jedinečný program, tvorí jeho víziu a dokonca sa aktívne zúčastňuje workshopov. Každoročne je festival obohatený o nové spevácke zbory, skladby a hostí. Festival Cantate a zborové umenie v Nitre má tiež veľkú podporu u pani riaditeľky KOS v Nitre - Daniely Gundovej. Aj vďaka tejto podpore vznikla v Nitre tradícia kvalitných zborových workshopov, festivalov a prehliadok. Kde je otvorené srdce, tam je aj cesta. Prajem tímu KOS v Nitre veľa entuziazmu, inšpirácie a radosti do ďalšej tvorivej práce. Hodnoty, ktoré prinášate ľuďom práve cez umenie, tvoria lepšiu spoločnosť a ovplyvňujú kvalitu budúcnosti.

Mgr. art. MgA. Oľga Bystrianska, ArtD., lektorka, porotkyňa, garantka projektov

Výnimočná spolupráca

Komorný orchester ZUŠ Jozefa Rosinského v Nitre spolupracuje s Krajským osvetovým strediskom na mnohých krásnych projektoch. Prvou a dnes už tradičnou spoluprácou je aktívna účasť na Festivale Cantate, pod vedením Mgr. art. MgA. Olgy Bystrianskej, ArtD., ktorá je nielen vynikajúca odborníčka v oblasti zborového spevu, ale zároveň aj garantka celého projektu. Organizácia a technické zabezpečenie festivalu je v područí Krajského osvetového strediska v Nitre. Pani riaditeľka Mgr. Daniela Gundová a pani Mgr. Marcela Máté, ktorá zastrešuje umelecké projekty, už dlhoročne vytvára účastníkom nadštandardné pracovné prostredie. Precízna organizácia jednotlivých workshopov je korunovaná záverečným koncertom, ktorý vo mne vyvoláva len pozitívne spomienky. Divertimento Musicale je jedinou postupovou súťažou

v oblasti inštrumentálnej hudby, ktorú organizujú regionálne osvetové a kultúrne strediská na Slovensku. Naša minuloročná účasť bola spečatená víťazstvom národného kola v niekoľkých kategóriách. V priebehu celej súťaže vždy cítime výraznú podporu a profesionálnu pomoc zo strany pani riaditeľky Mgr. Daniely Gundovej a pani Mgr. Marcelky Máté, ktoré nás aj naposledy prišli na uvedené podujatie osobne povzbudiť. Srdečne ďakujem KOS v Nitre za mnohé umelecké príležitosti, ktoré náš Komorný súbor profesionálne formovali a zviditeľnili. Tešíme sa na ďalšiu krásnu spoluprácu. Zamestnancom Krajského osvetového strediska v Nitre prajem krásne Vianoce.

Mgr. Jana Csámpaiová, Dis. Art.

Skvelá budúcnosť tanca

Spoluprácu s Krajským osvetovým strediskom v Nitre vnímam už dlhé roky veľmi pozitívne. Nakoľko spolupracujeme už dlhé roky, ešte predtým ako som mal za sebou svetové úspechy. Preto si ju o to viac cením. Vždy rád chodím podporiť ich akcie a projekty, ktoré sú robené vždy s láskou a dobrým úmyslom. Každá akcia je robená v neuveriteľne priateľskom duchu a na motiváciu mladých ľudí!

Mňa samotného motivujú samotní študenti, ich pohybom, prejavom, správaním a podobne. To všetko ma inšpiruje taktiež k tvorbe a z toho vznikajú ďalšie choreografické kúsky, ktoré používame na vystúpenia. Samotná príprava choreografií a vystúpení má tiež niekoľko fáz. Prvou z nich je téma choreografie alebo podujatia, pre ktoré tvoríme danú choreografiu, potom je to výber hudby a prvkov k danej téme. Všetko sa odvíja od témy, pre koho je určené vystúpenie alebo či je to súťaž a podobne. Má to viacero elementov, na ktoré sa musíme pozerieť, no cieľ je rovnaký! Zaujať a zanechať dojem, emóciu! Pre mňa je dôležitý každý jeden úspech či je malý či veľký, teším sa z každého rovnako ale samozrejme mám viacero úspechov na svetovej úrovni, na ktorých som tvrdo pracoval niekoľko rokov, aby som sa mohol vyrovnáť obrovskej svetovej konkurencii hlavne v USA a na to som

najviac hrdý. No taktiež za posledné roky sú to úspechy mojich študentov, ktorých trénujem a ich úspechy ma tiež veľmi tešia!

Z výnimočnej práce KOS oceňujem hlavne realizáciu tanečnej súťaže Tanečný kolotoč, ktorá je vždy každoročne vynikajúco zorganizovaná pod vedením odbornej pracovníčky pre tanec Marcelky Máté. Každým rokom tu máme veľa nových šikovnejších detí – tanečníkov. Majú obrovské možnosti vzdelávania, ktoré by mohli samozrejme využívať ešte viac. Je super, že tanec ako taký sa teší čoraz väčšej obľube a KOS pod vedením pani riaditeľky Daniely Gundovej to podporuje aj amatérskymi súťažami na skvelej úrovni. Rok čo rok sa ich zúčastňuje viac a viac tímov, ktoré dostávajú feedbacky od poroty, nie vždy je možnosť sa pobaviť s porotcami ohľadne výkonnosti tanečníkov, a preto veľmi vyzdvihujem prácu v KOS aj v tomto smere, že myslia naozaj na napredovanie jednotlivých skupín a tanečníkov. Ak sa budú naďalej podporovať takéto projekty a mladí nádejní tanečníci, vidím skvelú budúcnosť tanca a inštitúcie ako je KOS.

Mgr. Norbert Grofčík,
lektor, porotca, garant projektov

Ľudové remeslá

Zámerom remeselných tvorivých dielní je šírenie tradičných a súčasných ľudových remesiel, ktoré vedie k rozvoju národnej identity, kreativity, manuálnym zručnostiam a zmysluplnému využívaniu voľného času. V rámci nich rozvíjame a sprostredkovávame výmenu

skúseností. Metodicky pomáhame a podporujeme talenty. Vytvárame priestor na prezentáciu vlastných tiach v nitrianskom regióne.

Spoločné cesty

Obec Nová Ves nad Žitavou spolupracuje s Krajským osvetovým strediskom v Nitre už od roku 2018. Vtedy sa začali naše spoločné cesty. Napríklad veľmi úspešná „Cesta k remeslu“, ktorá sa až doposiaľ vždy nesie v duchu návratu k tradíciám a k životu našich predkov. Detské tvorivé dielne zamerané na tradičné ľudové remeslá sú v našej obci veľmi obľúbené. Dôkazom toho sú naše stretnutia po tri roky, ktoré sa uskutočnili na Gazdovskom dvore, kde nás pani lektorky zasvätili do tajov košíkárstva, drotárstva a tkáčstva. Priučili nás výrobe bábik zo šúpolia, maľovaniu na sklo a výrobe náramkov technikou makramé. Posledná Cesta za remeslom III. bola zameraná na hračkárstvo, modrotlač a keramiku. Ďalšou for-

mou spolupráce, za ktorú sme vďační, je organizovanie prehliadok folklórnych súborov a skupín pôsobiacich v našom regióne. Pri tejto príležitosti ide vždy o podujatia plné hudby, tanca a spevu v ľudových krojoch. Krajskému osvetovému stredisku ďakujeme za doterajšiu spoluprácu, za možnosť byť súčasťou projektov, ktoré oživujú a dávajú do povedomia našu ľudovú kultúru a tradície. Do ďalších rokov vám želáme všetko dobré, veľa tvorivosti a dobrých nápadov, aby ste aj naďalej ochraňovali a rozvíjali naše kultúrne dedičstvo.

Mgr. Mária Korčeková,
starostka

Pätnášť rokov v Krajskom osvetovom stredisku v Nitre

Dvadsaťpäť rokov a pätnásť rokov, je to náhoda? Tak ako moja kolegyňa Ľudka Struková odpracovala na osвете dvadsaťpäť rokov, tak mne práve 1. 6. 2023 uplynulo pätnásť rokov od nástupu do organizácie. Bola som prijatá ako personalistka – ekonómka a zároveň vedúca oddelenia služieb. Naše oddelenie zahŕňalo oblasti ekonomické, propagáciu vrátane grafiky, správu budovy, údržbu a dopravu, ale starali sme sa aj o čistotu v budove. Rozmanitosť pracovných činností, ktoré som viedla bolo dosť náročné zosúladiť tak, aby všetko kapalo. Množstvo podujatí môžem povedať, že nebolo dňa okrem vianočných sviatkov, aby sa niečo neorganizovalo či v budove, alebo na dedinách či v mestách v rámci našej územnej pôsobnosti. Okrem toho sa práve realizovala rekonštrukcia a modernizácia budovy. Ešte si pamätám vrátnicu, ktorá bola na prízemí a krátko po mojom príchode sa rozoberala. Na budove boli vymenené nové plastové okná a celá budova bola zateplená. Okrem mojej kancelárie a myslím, že ešte dvoch kancelárií bol nábytok z 80-tych rokov minulého storočia a v niektorých aj starší. Boli to také obývacie zostavy na ktoré si dnes už len s úsmevom spomíname. V každej kancelárii boli priemyselné koberce. Vo veľkej výstavnej sále boli parkety, ale už dosť žalostnom stave. V učebniach, tak sme ich volali boli linoleá a staré neónky. V priebehu desiatych rokov sa zmenila budova a jej zariadenie na plne funkčnú modernú budovu, hodnú 21. storočia. Všetky miestnosti postupne boli vybavené novým nábytkom. Podlahy sa vymenili za plávajúce a starodávne neónové osvetlenie za moderné žiarivkové svetlá. Veľká výstavná sála a malá výstavná sála boli vybavené závesným systémom na výstavy, moderným dataprojektorom s premietaním na stenu, pripojením na wifi, novými stoličkami a stolmi, ale aj klimatizáciou. Ostatné spoločenské miestnosti zmenili svoje názvy z číselného označenia na označenie farebné. Podľa jednotlivých farebných označení boli aj

zariadené či vymalované a samozrejme vybavené dataprojektorom pripojením na wifi, ale aj klimatizáciou. Veľká prestavba sa uskutočnila aj v byte domovníka, ale čo nás všetkých veľmi potešilo bola kuchynka na prvom poschodí. Tá prešla veľkou zmenou. Keď som nastúpila, kuchynka mala 10 m2 na jednej strane bola kuchynská linka a malá chladnička a keď sa tam stretli tri osoby už viac sa do nej nezmestil nikto. Kuchynka susedila s kanceláriou riaditeľky a tak vznikol nápad, že posunutím priečky sa kuchynka na úkor riaditeľkinej kancelárie rozšíri dvojnásobne. A tak sa aj stalo. Kuchynka dostala veľkorysý priestor s novým nábytkom, svetlami a samozrejme spotrebičmi sa stala oázou krásnej oddychovej miestnosti pre všetkých. Ani chodby nezostali bez zmeny. Vymenili sa im nové linoleá, protipožiarne dvere a keď sa opravili drevené schody, budova len tak žiarila. Z interiéru sa teraz presunieme do exteriéru, pretože určite mi dáte za pravdu, že prvý dobrý dojem sa vytvára okolím a vstupom do budovy. Vybudovalo sa uzatvorené parkovisko s rampami pre zamestnancov a návštevníkov. Azda najväčšou premenou prešlo átrium s pódium, lavičkami a prekrásnou výsadbou stromov, ale aj kríkov a kvetov. Táto výsadba sa uskutočnila aj v okolí celej budovy. Dômyselne je navrhnutá a vysadená tak, aby od skorej jari až po neskorú jeseň niečo kvitlo. Toto určite nie je všetko, aj dnes prebieha veľká rekonštrukcia hvezdárne a tak sa v súčasnosti tešíme z novej kupoly, moderných interaktívnych pomôcok do hvezdárne. Po prečítaní týchto riadkov sa určite zamyslíte, ale veď je to oblasť remesiel a spomína sa tu ekonomika, služby, budova, okolie budovy, prečo? Keď mi moja kolegyňa Ľudka oznámila, že odchádza do dôchodku nezávážala som ani minútu. Pocitovala som už veľkú únavu a potrebu zmeny. Neustále zmeny zákonov, spomínam si, že len zákon o verejnom obstarávaní sa menil v jednom roku minimálne sedem krát, množstvo

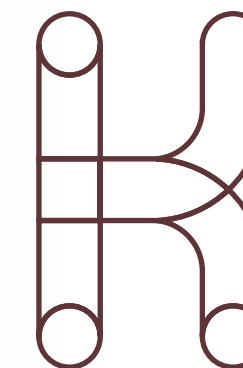
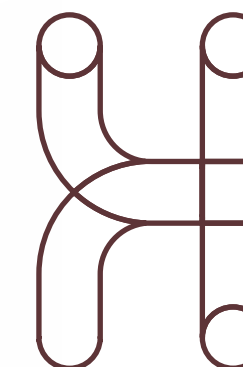
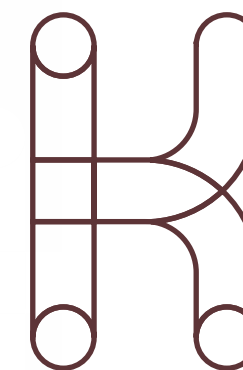
pribúdajúcej administratívy prispeli k tomu, že som chcela úplne zmeniť pracovnú pozíciu. Vedela som, že v oblasti remesiel by som sa vedela uplatniť a vždy ma táto oblasť neskutočne lákala. A tak som nastúpila do dobre rozbehnutého vlaku. Pokračovala som v remeselných tvorivých dielňach pre dospelých, ale aj pre deti. Musela som sa naučiť písať projekty a vytvoriť si okruh ľudí s ktorými budem spolupracovať. Táto práca je zaujímavá aj v tom, že neustále musíte vymýšľať nové techniky, prinášať nové témy, aby ste zaujali návštevníkov. V roku 2020 som napísala úspešný projekt na MK SR, ktorého zámerom bolo vybudovať keramickú dielňu. Podarilo sa, zakúpili sme keramickú pec, hrnčiarsky kruh a základné náradie. Od tohto roku sme rozšírili našu ponuku o keramické workshopy, ktoré sú vždy naplno obsadené. Veľký záujem je aj o remeselné tvorivé dielne pre deti a mládež pod názvom Cesta k remeslu. V tomto roku je už ich tretí ročník a konajú sa v obciach a mestách troch okresov nitrianskeho kraja počas letných prázdnin. Ich hlavným cieľom je priblížiť remeslá mládeži a deťom nášho regiónu. Realizovali sme remeselné techniky košíkárstvo, drotárstvo, tkáčstvo, maľbu na sklo, šúpolienky, makramé v tomto roku majú deti pripravené hračkárstvo, modrotlač a keramiku.

V oblasti spolupráce je toho veľa a sme otvorení podať pomocnú ruku každému, kto má záujem o rozvoj kultúry a posúva ju vpred.

Mojim osobným cieľom je posúvať sa ďalej a prinášať nové inovatívne techniky, ale udržiavať a sprostredkovať aj tie staré, aby zostali v nás naveky živé.

Ďakujem všetkým za priazeň a teším sa na vás aj v nasledujúcich rokoch.

Mariana Füleová,
ekonómka, odborná pracovníčka
pre ľudové remeslá

Menšiny

V Krajskom osvetovom stredisku v Nitre sa menšinovej kultúre intenzívne venujeme už 15 rokov. Do našej územnej pôsobnosti patria okresy Nitra a Šaľa, v ktorých žijú maďarsky hovoriaci obyvatelia a existujú základné školy s vyučovacím jazykom maďarským. Bohatstvo maďarskej kultúry sa snažíme prezentovať pomocou podujatí a výstav, s cieľom zachovania kultúrneho dedičstva. Významné sú aj stretnutia

s maďarskými umelcami s výmenou skúseností a konfrontáciou tvorby. Pre deti pravidelne pripravujeme súťaže v hovorenom slove a výtvarnej tvorbe. Vydávame publikácie, CD s celovečernými scénickými programami a piesňami, ktoré pripomínajú zvyky našich predkov. Každoročne sa veľkej obľube teší Kalendár, v tomto roku v rámci Roka kresťanskej kultúry s témou kostolov Podzoboria.

Stretnutie umení

Predstavme si... len na chvíľu si predstavme, že na jednom podujatí sa stretnú rôzne druhy umenia, ako je maľba, fotografia a hudba. Je to vôbec možné? Akokoľvek sa to môže zdať neuveriteľné a nepredstaviteľné – áno! My sami sme boli svedkami “fúzie” umení.

Dňa 3. mája 2023 sa v Krajskom osvetovom stredisku v Nitre uskutočnila výstava malieb a fotografií s názvom Stretnutie umení, ktorú zorganizovali maďarskí študenti Fakulty stredoeurópskych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Pred začiatkom podujatia Daniel Sedlák očaril publikum krásnou hrou na klavíri, potom Anna Baffy, Zsófia Bakus a Ádám Mezei, všetci študenti našej fakulty, otvorili túto významnú udalosť interpretáciou piesne od skupiny Csíkzenekar „Ez a vonat, ha elindult, hadd menjen...”. Na podujatí sa zúčastnil veľký počet učiteľov, študentov, priateľov, rodinných príslušníkov a známych. Následne účastníkov srdečne privítala moderátorka Renáta Vargová so vzácnym prejavom.

Klasická hudba nie je len súčasťou, ale je aj základom umenia, takže ani na tomto podujatí nemohla chýbať. Júlia Csető (flauta), Daniel Sedlák (klavír) a Máté Csáky (husle) zahrali

Prvé prelúdium od Dmitrija Dmitrijeviča Šostakoviča. Hudobníci svojím vášnivým a strhujúcim výkonom silne zapôsobili na publikum.

Renáta Vargová predstavila vystavujúcich umelcov: Zsófiu Katu Kis, Sarah Červenákovú a Olíviu Bandurovú. Hovorila o ich doterajšej kariére, vyzdvihla ich úspechy v rôznych súťažiach. Moderátorka prezradila aj to, odkiaľ pochádza ich náklonnosť a láska k výtvarnému umeniu.

Aj obrazom môžeme zobrazit konkrétny jazyk, rovnako ako aj fotografie môžu odhaliť jazyk národa a jeho tradície. Nehovoriac o hudbe, ktorá dokáže najsilnejším spôsobom sprostredkovať tieto hodnoty. V tomto duchu Emese Bohák zaspievala autentické ľudové piesne z Magyarpalatky, po nej nasledovala Boglárka Csámpai so slovenskými ľudovými piesňami z Gemera, Zemplína a Spiša. Na podujatí odznel aj príhovor riaditeľky Nitrianskeho krajského osvetového strediska Daniely Gundovej a podpredsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja Tibora Csengeru. Obidvaja vyzdvihli talent a vynikajúce organizačné schopnosti študentov v zostavení kvalitného a náročného programu.

Dôstojným ukončením podujatia bola interpretácia piesne „Te majd kézen-

fogszész hazavezetsz“ v prevedení Anny Baffy, Zsófie Bakus a Ádáma Mezeiho. Potom sa záujemcovia mohli voľne porozprávať s umelcami, ktorí na nich čakali s rôznymi dobrotami a občerstvením. Obrazy jednej z hlavných organizátoriek výstavy, Olivie Bandurovej sú k dispozícii na zakúpenie. O bližšie informácie v tejto súvislosti môžete požiadať umelkyňu. Výstava obrazov a fotografií je otvorená pre verejnosť do 30. mája 2023 vo výstavnej sieni Krajského osvetového strediska v Nitre. Nenechajte si ju ujsť, lebo tým môžete mnoho stratiť. Čo takého? Spojenie s umením, stotožnenie sa s umeleckým dielom, jeho pôsobenie na nás, potom prežívanie vyvolaných emócií, interpretáciu posolstva tvorcov a jeho prijímanie... Odporúčam všetkým, aby si nenechali ujsť príležitosť obdivovať úžasné a vysoko estetické diela umelcov. Výstava bola naozaj skutočným stretnutím umení. Stretli sa však nielen umelci, ale aj my, milovníci umenia, tvorcovia a naše duše, ktoré žijú pre umenie, pretože „bez umenia niet života“.

Kitti Szabóová,
študentka

Podpora menšinovej kultúry

“Naším poslaním je zachovávať tradície našich predkov, rozvíjať a podporovať kultúru v našom regióne, nachádzať nové príležitosti pre kreativitu mladých aj seniorov.”
Mgr. Daniela Gundová, riaditeľka

V tomto duchu sa rozvíja naša spolupráca už 16 rokov. Píšem v mene folklórnych skupín, spevokolov, amatérskych zoskupení, ktoré sa vo voľnom čase venujú folklóru, zachovávaniu tradícií. Aby sa takáto spolupráca mohla vôbec začať, bolo potrebné mať v Krajskom osvetovom stredisku v Nitre referenta pre národnostnú kultúru, ktorý má okrem kvalifikačných znalostí aj patričný prehľad o fungujúcich súboroch, folklórnych skupinách v regióne. Okrem toho má aj osobné kontakty a tiež určitú autoritu a komunikačnú schopnosť. Pani riaditeľka si našla takúto odborníčku v osobe Silvii Vargovej. No a ona to zvláda na výbornú.

Podpora menšinovej kultúry je výhodná všeobecne, nielen pre folklórne skupiny národnostných menšín na území Nitrianskeho samosprávneho kraja. Keď si premietnem účasť na rôznych festivaloch, podujatiach v Maďarsku v oblasti Békésskej Čaba / Békéscsaba / kde žije najväčšie zastúpenie slovenskej národnostnej menšiny, vždy to bolo aj s účasťou slovenských súborov. Navzájom sa spoznali nielen skupiny ale aj členovia týchto súborov. Z toho korenili priateľstvá, vzájomné pozvania na rôzne podu-

jatia. Názorný príklad významu národnostnej kultúry o spolupatričnosti, hľadani spoločných koreňov v ľudových piesňach je niekoľko predstavení tých istých piesní v maďarskom a slovenskom jazyku, čo predviedli ženský spevokol z Bádic spolu s mužským spevokolom KADAR-KA z Veľkého Cetína.

Ale ako som už naznačil, nie je to len o folklóre. Organizujú sa rôzne súťaže v recitovaní, prednese prózy pre žiakov základných škôl, odborné semináre pre prípravu detských umeleckých súborov, remeselníckych zvykov rôznych končín kraja, spoločné prednášky, remeselnícke zvyky v okolí Nitry, vianočné koncerty, ale aj výstavy rodákov Nitrianskeho regiónu, krsty knižných publikácií.

Mohol by som písať ešte zopár strán o činnosti, a význame tohto inštitútu. Nie je to mojím cieľom, skôr dať všetkým kto číta tieto riadky aby som ich nabudil k návšteve podujatí organizované pracovníčkami osvetu a šírenie dobrého mena a správneho smerovania obsahu a náplne práce KOS v Nitre. Verím, že môj úmysel bude mať pozitívnu odozvu. Prajem celému kolektívu KOS v Nitre aby pokračovali v tejto ich činnosti pre dobro všetkých občanov regiónu bez rozdielu k ich národnostnej príslušnosti.

Ferenc Mészáros,
vedúci MSS Kadarka, V. Cetín

Sociálna prevencia

V oblasti sociálnej primárnej prevencie pripravujeme vzdelávacie školenia, semináre a webináre pre rôzne skupiny – pedagógov, koordinátorov prevencie pôsobiach vo verejných i mimovládnych organizáciách a pre žiakov škôl z okresov Nitra, Šaľa a Z. Moravce. Plánujeme aj besedy s odborníkmi pre verejnosť, cieľene pre rodičov. Hlavnými témami sú aktuálne sa

prejavujúce negatívne javy v spoločnosti, napr. kyberšikana, zneužívanie, rôzne typy závislostí, rasizmus, extrémizmus a pod. Venujeme sa aj témam inklúzie detí utečencov a detí so zdravotným a mentálnym postihnutím do školského kolektívu. V neposlednom rade do škôl pre žiakov prinášame aj témy duševného zdravia.

Negatívne spoločenské javy

Pozrime sa na to trochu z pohľadu histórie, kde a kedy sa ku kultúre pridala aj prevencia... V1999 vznikol na NOC Kabinet sociálnej prevencie, ktorý fungoval do r. 2012, kedy sa stal súčasťou odd. vzdelávania. Začiatkom roku 2000 sa začali podporovať veľké preventívne programy zamerané hlavne na mládež a pedagógov, venujúce sa zvyšovaniu informovanosti o látkových a nelátkových závislostiach, kriminalite a pomáhajúcich organizáciách. Štátom boli vyčleňované na preventívne aktivity nemalé financie, vznikol Protidrogový fond – grantová schéma pod Úradom vlády, písali sa projekty, vyškoľovali pracovníci. Naša organizácia sa zapájala pravidelne do grantov, mala podporené projekty, cez ktoré vzdelávala pracovníkov v kultúre, školstve a v iných spolupracujúcich inštitúciách.

KOS v Nitre bolo tiež členom rôznych komisií protispoločenskej činnosti v meste i v kraji, kde sa nadväzovali partnerstvá budúcej spolupráce

Neskôr sa oslabil finančná podpora, zrušili sa komisie a podujatia, ktoré prepájali rôzne organizácie a tak sa pretrhla sieť spolupracujúcich organizácií. Napriek tomu KOS pokračovalo prevencie, políciou, psychológmi a soc. pracovníkmi, OZ

a MVO. Naďalej školilo osvetárov v kraji, ale i pedagógov MŠ, ZŠ i SŠ k rôznym témam a pripravovalo preventívne aktivity aj pre žiakov. Ako spoluorganizátor sme pôsobili pri výtvarných súťažiach s protidrogovým zámerom – Vlak bez staníc, Plagát roka, Správaj sa normálne a Prečo som na svete rád-rada. Pripravovali sme dni prevencie pre obce, interaktívne animácie Kamaráti vitamíny a Dotyk nie je na rozkaz pre materské školy, pre žiakov a študentov program Vážim si seba a svoje zdravie, ktoré boli vedené psychológmi, zamerané na sebaznázvanie, komunikáciu, asertívne správanie, empatiu a problematiku závislosti.

Venovali sme sa aj témam - návykové látky, obchodovanie s ľuďmi (tu sme prinášali program aj rómskom jazyku), počítačová kriminalita, HIV, eliminácia násillia u mladých, neskôr sme prinášali témy o nelátkových závislostiach, osobnostnom raste mladých ľudí, duševnom zdraví, prvej pomoci a harm reduction. Prispôbovali sme sa novým témam, ktoré sa objavovali – fenomény virtuálneho sveta, nové typy nelátkových závislostí, prevencia sex. násillia, extrémizmus, rasizmus, kyberšikana, najnovšie prevencia diskriminácie cudzincov, krítické myslenie a polarizácia spoločnosti.

V posledných rokoch sme vzdelávanie zamerali na pedagógov v MŠ, ktorým sa nevenuje toľko pozornosti, koľko by si priali. Preberali sme témy včasná intervencia detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, znaky skrytého násillia na deťoch, vplyv a význam vzťahovej väzby na správanie detí.

Pre neplnoleté matky s deťmi z re-dukčného domova v Z. Moravciach sme zaradili pravidelné vzdelávacie aktivity na elimináciu sociálneho vylúčenia.

Našou úlohou je aj naďalej reagovať na potreby a dopyt spoločnosti, plánujeme ponuku seminárov aj pre rodičov a verejnosť.

Mgr. Jana Ondrušková,
zamestnankyňa KOS

STORM - KOS

Združenie STORM sa venuje sociálnej prevencii v primárno-sekundárnej oblasti, má vypracovaný program pre školy certifikovaný ministerstvom školstva, zameriava sa na prevenciu rizikového správania v zmysle harm reduction, venuje sa mládeži v Nitre vo svojom nízkoprahovom centre a pripravuje preventívno-osvetové aktivity. A to je oblasť, kde sme našli spoločnú reč. Absolvovali sme spolu podujatia pre verejnosť na rôzne témy, pomáhajú nám pri vzdelávaní pedagógov a motivovaní žiakov predchádzať ohrozeniam vyplývajúcim zo závislostí, šikany, extrémizmu a pod.

Členka Združenia STORM, naša externá lektorka, nám poskytla rozhovor.

Pamätáte sa, kedy začala spolupráca s KOS-kou a pri ktorých aktivitách?

Naša spolupráca začala takmer so vznikom nášho združenia, čo je už viac ako 20 rokov. Začali sme sa postupne spoznávať a hľadať spoločné prieniky. Vaše stredisko pokladáme za inštitúciu, ktorá naozaj rozumie podstate osvety v jej rôznorodosti a podporuje prevenciu pre širokú verejnosť.

Ako by ste definovali spoluprácu s KOS?

Spolupráca s vaším strediskom je pre nás vždy veľkým prínosom. A to z hľadiska administratívneho, pretože

dôležité administratívne úkony spracujete vy a my sme od tejto činnosti odbremení, takže máme väčší priestor zamerať sa na samotnú činnosť. Je to priateľský a otvorený prístup. Dokážeme spoločne diskutovať o našich či vašich víziách, ktoré zladíme a vznikne z toho niečo efektívne a prospešné pre ľudí.

Vidíte premostenie aktivít aj v budúcnosti?

Jednoznačne áno. Najhlbšie premostenie súvisí so vzdelávaním mladých, ale aj dospelých. Takže sme aj v budúcnosti otvorení spolupráci pre skvalitňovanie života ľudí v našom meste. Považujeme za veľmi podstatný krok viesť mladých ku kultúre a efektívnemu tráveniu voľného času aj prostredníctvom rôznych podujatí, ktoré sa vo vašom stredisku pravidelne konajú.

Máte nejaké návrhy na prehĺbenie spolupráce?

Sme otvorení akýmkoľvek nápadom, pretože si vieme nájsť prepojenie a inšpirovať sa navzájom, za to som vďačná.

Prajem Vám veľa kreatívnych nápadov a motivovaných ľudí.

Mgr. Katarína Kotrecová
Koordinátorka programu STEREO
Združenie STORM

Výtvarné umenie

Naším hlavným cieľom je vyhľadávanie a oslovovanie zanietených neprofesionálnych výtvarníkov, podpora ich nadania a talentu. Prostredníctvom vzdelávacích výtvarných aktivít, workshopov, konzultácií, prednášok poskytujeme priestor na prezentáciu tvorby, na vzájomnú konfrontáciu, výmenu skúseností, ale i zmysluplné využívanie voľného času. Organizujeme podujatia súťažného i nesúťažného charakteru, au-

torské i kolektívne výstavy výtvarných diel v KOS v Nitre, v okresoch Nitra, Šaľa a Zlaté Moravce. Využívame finančné možnosti rôznych grantov, oslovujeme profesionálnych odborných lektorov, aby sme záujemcom o umenie poskytli čo najlepšie podmienky pre ich umelecký rast hodnotnejšie reprezentovanie nášho kraja na Slovensku i v zahraničí.

Insita

Spolupráca v oblasti kultúry s KOS v Nitre a Obcou Močenok bola a je po dlhých rokoch na vysokej úrovni. Je to spolupráca širokospektrálna – divadlo, spev, výtvarné umenie... Vždy nám KOS v Nitre podávalo a podáva pomocnú ruku. Veľmi úspešná spolupráca bola v oblasti výtvarného umenia, kde KOS nielenže pozýva desiatky rokov našich insitných maliarov, rezbárov, umeleckého kováča na Výtvarné spektrum do Nitry, kde si môžu navzájom porovnať svoje diela, ale nám sprostredkováva i odborníkov, aby sa vzdelávali v tejto oblasti a posúvali sa dopredu. Odborníci na výtvarné umenie z UKF v Nitre, ako Daniel Szalai, Eva Lehotáková, Adriana Récka, ale hlavne Soňa Hrivňáková, ktorá bola prvou lektorkou výtvarného krúžku insitných umelcov v Močenku, boli odbornými garantmi pri rozvíjaní ich talentu. Na týchto stretnutiach rozoberali najrôznejšie postupy prác, inšpirácie a možnosti vylepšení a v neposlednom rade boli aj usmerňovaní v ich ďalšom umeleckom napredovaní. Poradili močenským umelcom /Michal Bleho, Ján Stacho, Vojtech Straňák, Pavol Gajdošík, Tibor Lešš, Jiřina Gašparíková/, ako zvýšiť úroveň tvorby. Vždy im radili, aby tvorili tak, ako cítia. Citliví a tvoriví ľudia majú potrebu pracovať na sebe a tvoriť diela. Vedia vnímať okolie a preto je dobré ak prenášajú štetcom svoje pocity na plátno. Pani Dr. Hrivňáková vždy zdôrazňovala, že insitné veci sú

zaujímavé tým, že sú insitné. Chválila jednoduchosť, krásu obrazov a ich výpovednú hodnotu, ktorá je zrozumiteľná každému. U členov mladšej generácie výtvarného krúžku /Lucia Lenická, Patrik Belovič, Jozef Švondra, Hanka Lenčesová, Igor Bolla, umelecký kováč Imrich Csiba/ vysoko vyzdvihovala ich kresebný talent, techniku, ako citlivo pracujú s materiálom, s ceruzkou. Na stretnutiach pochválila všetkých, že majú kresebný grif v rukách. Ich práce hodnotila, ako práce mimoriadnej umeleckej kvality, ktorých výpovedná hodnota je veľmi úprimná a výtvarne zaujímavá. A aj táto pochvala posúvala našich umelcov dopredu.

Stretnutia na výtvarnom krúžku v Močenku mali pre insitných umelcov obrovský prínos. Svedčia o tom rôzne diela, z rúk močenských amatérskych umelcov, vytvorené pod odborným vedením Dr. Hrivňákovvej. Je to množstvo obrazov a drevorezieb predstavujúcich historické i rozprávkové bytosti, časti našej obce, rôzne zátišia, krajinky a mnohé iné námety spracovávané výtvarnými technikami od maľby, drevorezby až po kovotepectvo. Tieto práce boli odprezentované na regionálnych, krajských, celoštátnych kolách Výtvarného spektra, ale i v zahraničí, kde získali rôzne ocenenia.

Mgr. Gabriela Borzová, Močenok

Vek je iba číslo

Ako neprofesionálny výtvarník som sa venoval vo voľnom čase výtvarnej tvorbe. Ťažiskom mojej amatérskej tvorby bola maľba, neskôr sa pridali moje pokusy o sochársku tvorbu, plastiky odliate z cínu i skulptúry z dreva. Svoju činnosť som zo začiatku rozvíjal samostatným štúdiom, neskôr cestou rôznych kurzov a takto som v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch nadviazal prvé kontakty s osvetovými strediskami. Činnosť amatérskych výtvarníkov bola organizovaná inštitúciami v súlade s politickými cieľmi. Tomu zodpovedal aj obsah podujatí a výstav. Viazali sa k významným výročiam a udalostiam. Okrem katalógov, ktoré boli v tom čase čiernobiele sa podujatia propagovali v dennej tlači. Moja výtvarná činnosť vzhľadom na pracovné a rodinné povinnosti nebola kontinuálna, zväčša sporadická. Aktívnejšiu spoluprácu som s Okresným osvetovým strediskom v Nitre nadviazal v roku 1985. Umožnila mi prezentáciu mojich výtvarných diel na okresných, krajských výstavách amatérskej tvorby v Nitre, v Piešťanoch, na celoštátnej Výtvarnej Dubnici.

V roku 1990 som sa z dôvodu pracovného zaneprázdnenia opäť odmlčal. Svoje aktivity a spoluprácu s Krajským osvetovým strediskom v Nitre som zintenzívnil opäť okolo roku 2004. Do roku 2020 sa mi podarilo získať opäť niekoľko ocenení na rôznych úrovniach a odprezentovať svoje diela na autorských a kolektívnych výstavách. Od roku 2020 som síce v kontakte emailovom a individuálnom, už sa nezúčastňujem kolektívnych aktivít ako boli workshopy, výtvarné dialógy, sympóziom, ale zostali mi krásne, nezabudnuteľné spomienky. Stále tvorím, posielam svoje diela na konzultácie, sledujem výtvarné dianie v KOS v Nitre a intenzívne a zodpovedne pripravujem svoju autorskú výstavu. Myslím, že som asi jeden z najstarších aktívnych neprofesionálnych výtvarníkov, ale držím sa hesla, že vek je iba číslo.

Ing. Alojz Matunák,
neprofesionálny výtvarník

Blízkosť, ľudskosť, láskavosť,
vzájomná pomoc a úcta,
láska, mier, príjemné chvíle,
radosť z maličkostí, pokoj v duši
to nemusia byť len slová.
Prajme si spoločne, nech je to
každodenná prítomnosť

MO ZAI KA

Vydalo: Krajské osvetové stredisko v Nitre
Zodpovedná: Daniela Gundová
Zostavili: Marcela Máté
Grafika: Peter Škorec
Foto: archív KOS v Nitre
ISBN: 978-80-216-0170-3
Náklad: 250ks
2023

Neprešlo jazykovou úpravou